

Socialutskottets betänkande 2023/24:SoU25

Begränsningar och kontroll i fråga om elektroniska kommunikationstjänster och besök på särskilda ungdomshem

Sammanfattning

Utskottet ställer sig bakom regeringens förslag som syftar till att öka säkerheten och tryggheten på de särskilda ungdomshemmen.

Lagändringarna innebär bl.a. följande. Statens institutionsstyrelses (Sis) särskilda ungdomshem ska vara indelade i säkerhetsnivåer. De som vårdas med stöd av 3 § lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga på ett särskilt ungdomshem med förhöjd säkerhetsnivå eller de som avtjänar sluten ungdomsvård enligt lagen om verkställighet av sluten ungdomsvård ska få använda elektroniska kommunikationstjänster endast för att stå i förbindelse med en annan person. Sådan kommunikation ska bara få förekomma med utrustning som tillhandahålls eller godkänns av Sis och i den utsträckning det är lämpligt.

Sis ska också få utökade möjligheter att vid särskilda ungdomshem besluta om ytterligare begränsningar och kontroll av användningen av elektroniska kommunikationstjänster. Sis ska även få utökade möjligheter att vid särskilda ungdomshem besluta om begränsningar och kontroll av besök. Ett besök ska bl.a. få villkoras med att besökaren genomgår kroppsvisitation om det är nödvändigt av säkerhetsskäl. Sis ska även, om det behövs, undersöka om den som barnet eller den unge vill kommunicera med eller få besök av är dömd eller misstänkt för brott.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 15 maj 2024.

Utskottet anser att riksdagen bör avslå motionsyrkandena.

I betänkandet finns 13 reservationer (S, V, C, MP).

Behandlade förslag

Proposition 2023/24:81 Begränsningar och kontroll i fråga om elektroniska kommunikationstjänster och besök på särskilda ungdomshem.

19 yrkanden i följdmotioner.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	4
Redogörelse för ärendet	7
Utskottets överväganden	8
Inledning	8
Regeringens lagförslag	8
Utskottets ställningstagande	15
Barns och ungas placering på ett särskilt ungdomshem med lämplig säkerhetsnivå	17
Utskottets ställningstagande	22
Generella begränsningar – användning av elektroniska kommunikationstjänster	24
Utskottets ställningstagande	27
Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser	28
Utskottets ställningstagande	29
Uppföljning och utvärdering av reformen	30
Utskottets ställningstagande	31
Reservationer	32
1. Användning av elektroniska kommunikationstjänster under avtjänande av sluten ungdomsvård på ett särskilt ungdomshem, punkt 1 (V)	32
2. Begränsningar vid besök, punkt 2 (V)	32
3. Kroppsvisitation av besökare, punkt 3 (S, C, MP)	33
4. Placering med säkerhetsnivå, punkt 5 (V)	34
5. Placering på separata avdelningar, punkt 6 (V)	34
6. Placering av flickor, punkt 7 (V)	35
7. Kunskapsbaserad implementering, punkt 8 (C)	35
8. Omprövning och överklagande, punkt 9 (V)	36
9. Användning av elektroniska kommunikationstjänster vid vård på ett särskilt ungdomshem med säkerhetsnivå 1 med stöd av 3 § lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga, punkt 10 (V)	36
10. Undantag från reglerna vid särskilda skäl, punkt 11 (MP)	37
11. Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser, punkt 12 (V, MP)	38
12. Uppföljning och utvärdering av reformen, punkt 13 (C)	38
13. Uppföljning och utvärdering av reformen, punkt 13 (MP)	39
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	40
Propositionen	40
Följdmotionerna	40
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	43
<i>Bilaga 3</i>	
Justitieutskottets yttrande 2023/24:JuU3y	58

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Regeringens lagförslag

1. Användning av elektroniska kommunikationstjänster under avtjänande av sluten ungdomsvård på ett särskilt ungdomshem

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1998:603) om verkställighet av sluten ungdomsvård i de delar det avser 16 och 16 d §§.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2023/24:81 punkt 2 i denna del och avslår motion 2023/24:2834 av Maj Karlsson m.fl. (V) yrkande 6.

Reservation 1 (V)

2. Begränsningar vid besök

Riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga i de delar det avser 15 1 §,

2. lag om ändring i lagen (1998:603) om verkställighet av sluten ungdomsvård i de delar det avser 16 e § första stycket.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2023/24:81 punkterna 1 och 2, båda i denna del, och avslår motion 2023/24:2834 av Maj Karlsson m.fl. (V) yrkande 7.

Reservation 2 (V)

3. Kroppsvisitation av besökare

Riksdagen antar

1. 15 p § andra stycket regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga,

2. 16 h § andra stycket regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1998:603) om verkställighet av sluten ungdomsvård.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2023/24:81 punkterna 1 och 2, båda i denna del, och avslår motion 2023/24:2830 av Fredrik Lundh Sammeli m.fl. (S) yrkandena 1 och 2.

Reservation 3 (S, C, MP)

4. Lagförslaget i övrigt

Riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga,

2. lag om ändring i lagen (1998:603) om verkställighet av sluten ungdomsvård

i de delar som inte omfattas av utskottets förslag ovan.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2023/24:81 punkterna 1 och 2, båda i denna del.

Barns och ungas placering på ett särskilt ungdomshem med lämplig säkerhetsnivå

5. Placering med säkerhetsnivå

Riksdagen avslår motion

2023/24:2834 av Maj Karlsson m.fl. (V) yrkande 1.

Reservation 4 (V)

6. Placering på separata avdelningar

Riksdagen avslår motion

2023/24:2834 av Maj Karlsson m.fl. (V) yrkande 2.

Reservation 5 (V)

7. Placering av flickor

Riksdagen avslår motion

2023/24:2834 av Maj Karlsson m.fl. (V) yrkande 3.

Reservation 6 (V)

8. Kunskapsbaserad implementering

Riksdagen avslår motion

2023/24:2837 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 3.

Reservation 7 (C)

9. Omprövning och överklagande

Riksdagen avslår motion

2023/24:2834 av Maj Karlsson m.fl. (V) yrkande 4.

Reservation 8 (V)

Generella begränsningar – användning av elektroniska kommunikationstjänster

10. Användning av elektroniska kommunikationstjänster vid vård på ett särskilt ungdomshem med säkerhetsnivå 1 med stöd av 3 § lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga

Riksdagen avslår motion

2023/24:2834 av Maj Karlsson m.fl. (V) yrkande 5.

Reservation 9 (V)

11. Undantag från reglerna vid särskilda skäl

Riksdagen avslår motion

2023/24:2838 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkande 2.

Reservation 10 (MP)

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

12. Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Riksdagen avslår motionerna

2023/24:2834 av Maj Karlsson m.fl. (V) yrkande 8 och

2023/24:2838 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkande 4.

Reservation 11 (V, MP)

Uppföljning och utvärdering av reformen

13. Uppföljning och utvärdering av reformen

Riksdagen avslår motionerna

2023/24:2837 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkandena 1, 2, 4 och 5
samt

2023/24:2838 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkandena 1 och 3.

Reservation 12 (C)

Reservation 13 (MP)

Stockholm den 25 april 2024

På socialutskottets vägnar

Fredrik Lundh Sammeli

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Fredrik Lundh Sammeli (S), Carina Ståhl Herrstedt (SD), Johan Hultberg (M), Yasmine Bladelius (S), Carita Boulwén (SD), Mikael Dahlqvist (S), Jesper Skalberg Karlsson (M), Anna Vikström (S), Malin Höglund (M), Karin Rågsjö (V), Christofer Bergenblock (C), Mona Olin (SD), Ulrika Westerlund (MP), Leonid Yurkovskiy (SD), Dzenan Cisiija (S), Camilla Rinaldo Miller (KD) och Gulan Avci (L).

Redogörelse för ärendet

I betänkandet behandlar utskottet proposition 2023/24:81 Begränsningar och kontroll i fråga om elektroniska kommunikationstjänster och besök på särskilda ungdomshem och 19 yrkanden i följdmotioner. Regeringens förslag till riksdagsbeslut och förslagen i motionerna finns i bilaga 1. Regeringens lagförslag finns i bilaga 2.

I propositionen finns en redogörelse för ärendets beredning fram till regeringens beslut om propositionen.

Socialutskottet har gett justitieutskottet tillfälle att yttra sig över propositionen och följdmotionerna i de delar som berör justitieutskottets beredningsområde (utskottets prot. 2023/24:39). Yttrandet finns i bilaga 3. Utifrån de utgångspunkter som justitieutskottet ska beakta anser utskottet att socialutskottet bör tillstyrka regeringens lagförslag och avstyrka motionsyrkandena.

Socialtjänstminister Camilla Waltersson Grönvall med medarbetare informerade utskottet den 4 april 2024 om vård av unga vid Sis.

Utskottets överväganden

Inledning

Betänkandet är disponerat så att utskottet inleder med att behandla regeringens lagförslag och motioner som innehåller förslag på avslag på och ändringar i regeringens lagförslag. Därefter behandlas övriga motioner som innehåller förslag på tillkännagivanden till regeringen.

Regeringens lagförslag

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga och lag om ändring i lagen om verkställighet av sluten ungdomsvård. Förslagen syftar till att öka säkerheten och tryggheten på de särskilda ungdomshemmen. Därmed avslår riksdagen motionsyrkanden om användning av elektroniska kommunikationstjänster under avtjänande av sluten ungdomsvård på ett särskilt ungdomshem, begränsningar vid besök och kroppsvsitation av besökare.

Jämför reservation 1 (V), 2 (V) och 3 (S, C, MP).

Propositionen

Barn och unga ska placeras på ett särskilt ungdomshem med lämplig säkerhetsnivå

Regeringen föreslår att Sis särskilda ungdomshem ska vara indelade i säkerhetsnivåer. Ett hem som inte tillhör den lägsta nivån har förhöjd säkerhetsnivå. Den unge som vårdas med stöd av lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, förkortad LVU, eller som är dömd till sluten ungdomsvård får inte placeras på ett särskilt ungdomshem som innebär att han eller hon omfattas av mer ingripande övervakning och kontroll än vad som är nödvändigt för att ordningen eller säkerheten på hemmet ska kunna upprätthållas.

Generella begränsningar

Användning av elektroniska kommunikationstjänster – skärpta begränsningar på hem med förhöjd säkerhetsnivå vid vård enligt LVU

Regeringen föreslår att den som vårdas på ett särskilt ungdomshem med förhöjd säkerhetsnivå med stöd av 3 § lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga ska få använda elektroniska kommunikationstjänster endast för

att stå i förbindelse med en annan person. Sådan kommunikation ska bara få förekomma med utrustning som tillhandahålls eller godkänns av Sis och i den utsträckning det är lämpligt.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter om att undantag från begränsningen att den unge endast får använda elektroniska kommunikationstjänster för att stå i förbindelse med en annan person får göras för viss verksamhet eller i vissa situationer, under förutsättning att användningen är särskilt angelägen och inte äventyrar säkerheten eller ordningen på hemmet.

Den som vårdas på ett hem med förhöjd säkerhetsnivå med stöd av 3 § lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga ska inte få inneha eller ta emot utrustning för elektroniska kommunikationstjänster. Sådan utrustning ska omhändertas och förvaras av Sis för den unges räkning. Utrustningen ska lämnas tillbaka till den unge senast i samband med att han eller hon inte längre ska vistas på ett särskilt ungdomshem med förhöjd säkerhetsnivå.

Användning av elektroniska kommunikationstjänster – begränsningarna på hem utan förhöjd säkerhetsnivå vid vård med stöd av LVU förtydligas

På hem utan förhöjd säkerhetsnivå ska de unga som vårdas där med stöd av 3 § lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga få använda elektroniska kommunikationstjänster endast i den utsträckning det är lämpligt.

Utrustning för elektroniska kommunikationstjänster ska få samlas in under en behandlingsaktivitet, sysselsättning eller dygnsvila.

För att barn och unga som är placerade på de särskilda ungdomshemmen i största möjliga utsträckning ska ha kvar sin grundläggande frihet att kommunicera med andra och ta del av information, t.ex. genom mobiltelefon, surfplatta eller via dator med internetuppkoppling, instämmer regeringen i promemorians förslag att bestämmelsen i 15 a § LVU ska fortsätta gälla för särskilda ungdomshem utan förhöjd säkerhet.

Av förarbetena till bestämmelsen framgår dock att avsikten med bestämmelsen inte är att reglera en rättighet för de barn och unga som omfattas av den. Avsikten är i stället att uttrycka en begränsning som innebär att elektroniska kommunikationstjänster endast får användas i den utsträckning det är lämpligt (prop. 2017/18:169 s. 61). När regelverket om användningen av och tillgången till elektroniska kommunikationstjänster nu ses över föreslår regeringen att bestämmelsens lydelse justeras i enlighet med denna avsikt.

Användning av elektroniska kommunikationstjänster – begränsningar för dem som avtjänar sluten ungdomsvård

Den dömde ska enligt regeringens förslag få använda elektroniska kommunikationstjänster endast för att stå i förbindelse med en annan person under den tid han eller hon avtjänar sluten ungdomsvård på ett särskilt ungdomshem. Sådan kommunikation ska bara få förekomma med utrustning som tillhandahålls eller godkänns av Sis och i den utsträckning det är lämpligt.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter om att undantag från begränsningen att den dömda endast får använda elektroniska kommunikationstjänster för att stå i förbindelse med en annan person får göras för viss verksamhet eller i vissa situationer, under förutsättning att användningen är särskilt angelägen och inte äventyrar säkerheten eller ordningen på hemmet.

Den dömda ska inte få inneha eller ta emot utrustning för elektroniska kommunikationstjänster under den tid han eller hon avtjänar slutna ungdomsvård på ett särskilt ungdomshem. Sådan utrustning ska omhändertaras och förvaras för den dömdes räkning. Utrustning som har omhändertagits ska lämnas ut till den dömda senast i samband med att verkställigheten av den slutna ungdomsvården på det särskilda ungdomshemmet upphör.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter om att undantag får göras från bestämmelsen om att utrustningen ska omhändertaras under vistelse på ett särskilt ungdomshem utan förhöjd säkerhetsnivå om det kan göras utan att äventyra säkerheten eller ordningen på hemmet.

För tilltron till påföljdssystemet är det viktigt att den som dömts till slutna ungdomsvård kan hindras från att avvika eller på annat sätt hindra verkställigheten. Bland annat brottsoffers behov av skydd och samhällsskyddet i övrigt talar för ett sådant synsätt. Det är även viktigt att säkerställa en drogfri miljö och att förhindra hot mellan de intagna, hot mot personalen och hot mot personer utanför hemmet. Det är viktigt att säkerheten och ordningen på de särskilda ungdomshemmen kan säkerställas. Mot denna bakgrund föreslås det i promemorian att den som avtjänar slutna ungdomsvård inte ska få ha tillgång till sin egen tekniska utrustning för elektroniska kommunikationstjänster. I fråga om att stå i förbindelse med någon annan genom elektronisk kommunikation får det enligt promemorians förslag förekomma i den utsträckning det är lämpligt och bara med Sis utrustning, dvs. motsvarande det som föreslås i promemorian för dem som vårdas på hem med förhöjd säkerhetsnivå med stöd av 3 § LVU.

Med beaktande av de skäl som förs fram i denna proposition om behovet av att öka säkerheten vid de särskilda ungdomshemmen instämmer regeringen, i likhet med majoriteten av remissinstanserna, i promemorians förslag att generella begränsningar också bör införas för de barn och unga som avtjänar slutna ungdomsvård på de särskilda ungdomshemmen. Att dessa barn och unga får adekvat behandling under verkställigheten i en trygg och säker miljö är också en förutsättning för att barnets eller den unges kriminalitet kan angripas så effektivt som möjligt (prop. 1997/98:96 s. 161).

Begränsningar vid besök

Regeringen föreslår att den som vårdas med stöd av 3 § lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga på ett särskilt ungdomshem och den som är dömd till slutna ungdomsvård får ta emot besök endast i den utsträckning det är lämpligt.

Regeringen föreslår i avsnitt 6.1.2 i propositionen att bestämmelsen i LVU förtydligas i fråga om användningen av elektroniska kommunikationstjänster på hem utan förhöjd säkerhetsnivå så att det tydligt framgår att bestämmelsen inte reglerar en rättighet för de barn och unga som omfattas av den, utan uttrycker en begränsning (jfr prop. 2017/18:169 s. 61). Regeringen bedömer att det är lämpligt att göra samma förtydligande i LVU i fråga om rätten att ta emot besök. Regleringen gäller för samtliga särskilda ungdomshem oavsett säkerhetsnivå. Samma förtydligande bör även göras i motsvarande bestämmelse i lagen (1998:603) om verkställighet av sluten ungdomsvård, förkortad LSU.

Individuella begränsningar och kontroll av användningen av elektroniska kommunikationstjänster och i fråga om besök

Elektroniska kommunikationstjänster – ökade möjligheter att begränsa användningen vid vård enligt LVU

Regeringen föreslår att användningen av elektroniska kommunikationstjänster ska få vägras dem som med stöd av 3 § lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga vårdas på särskilda ungdomshem utan förhöjd säkerhetsnivå, om användningen kan äventyra vården, ordningen eller säkerheten vid hemmet eller vara till skada för den unge eller för någon annan på ett sätt som inte kan avhjälpas genom att användningen begränsas, avlyssnas eller kontrolleras. Användningen ska få begränsas, avlyssnas eller på något annat sätt kontrolleras om det behövs av de skäl som anges ovan.

Detsamma ska gälla på särskilda ungdomshem med förhöjd säkerhetsnivå avseende den unges rätt att genom elektroniska kommunikationstjänster stå i förbindelse med en annan person.

På särskilda ungdomshem utan förhöjd säkerhetsnivå ska den unges utrustning för elektroniska kommunikationstjänster få omhändertas och förvaras för den unges räkning när ett beslut har fattats att vägra, begränsa, avlyssna eller på något annat sätt kontrollera användningen. Utrustningen ska lämnas ut till den unge senast i samband med att beslutet upphör att gälla.

Befogenheterna får användas endast om de står i rimlig proportion till syftet med åtgärden. Om mindre ingripande åtgärder är tillräckliga ska de användas.

Elektroniska kommunikationstjänster – förtydliganden i fråga om begränsning av användningen vid sluten ungdomsvård

Regeringen föreslår att för den som avtjänar sluten ungdomsvård på ett särskilt ungdomshem ska rätten att stå i förbindelse med en annan person genom elektroniska kommunikationstjänster få vägras om det kan äventyra ordningen eller säkerheten vid det särskilda ungdomshemmet, motverka den dömdes anpassning i samhället, eller vara till skada för den dömde eller för någon annan, på ett sätt som inte kan avhjälpas genom att kommunikationen begränsas, avlyssnas eller kontrolleras. Kommunikationen ska få begränsas,

avlyssnas eller på något annat sätt kontrolleras om det behövs av de skäl som anges ovan.

Ökade möjligheter att begränsa besök för dem som vårdas med stöd av 3 § LVU på särskilda ungdomshem

Regeringen föreslår att ett besök ska få vägras den unge som vårdas med stöd av 3 § lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga på ett särskilt ungdomshem, om besöket kan äventyra vården, ordningen eller säkerheten vid det särskilda ungdomshemmet eller vara till skada för den unge eller för någon annan, på ett sätt som inte kan avhjälpas genom att besöket begränsas, övervakas av personal eller kontrolleras på något annat sätt. Besöket ska få begränsas, övervakas eller på något annat sätt kontrolleras om det behövs av de skäl som anges ovan.

Befogenheten får användas endast om den står i rimlig proportion till syftet med åtgärden. Om mindre ingripande åtgärder är tillräckliga ska de användas.

Förtydliganden i bestämmelserna om besök vid slutna ungdomsvård

Det ska förtydligas att ett besök till den som avtjänar slutna ungdomsvård ska få vägras om besöket kan äventyra ordningen eller säkerheten vid det särskilda ungdomshemmet, motverka den dömdes anpassning i samhället eller vara till skada för den unge eller för någon annan, på ett sätt som inte kan avhjälpas genom att besöket begränsas, övervakas av personal eller kontrolleras på något annat sätt.

Det ska vara möjligt att kroppsvisitera besökare

Rätten att ta emot besök på de särskilda ungdomshemmen kan underlätta anpassningen och återgången till ett välfungerande liv utanför hemmet. Besök kan även bidra till att minska de negativa följder som frihetsberövandet eller tvångsvården kan innebära. Det finns dock risker med besök i och med att de kan leda till bl.a. kriminella aktiviteter och rymningar eller fritagningar. Det finns således ett behov av att kunna kontrollera besökare för att förhindra detta. Regeringen instämmer därför i promemorians (Ds 2023:20) förslag om att ett besök ska kunna villkoras av att besökaren genomgår en kroppsvisitation.

Regeringen föreslår att om det är nödvändigt av säkerhetsskäl ska besök till den som vårdas med stöd av 3 § lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga och till den som avtjänar slutna ungdomsvård på ett särskilt ungdomshem få villkoras av att besökaren genomgår kroppsvisitation. Kroppsvisitation får användas endast om åtgärden står i rimlig proportion till syftet med åtgärden. Om mindre ingripande åtgärder är tillräckliga ska de användas. All den hänsyn som omständigheterna medger ska iaktas vid en kroppsvisitation och den ska, om möjligt, utföras i närvaro av en annan person än den som genomför visitationen.

En visitation av en besökare bör inte, enligt regeringens uppfattning, vara mer ingående än vad syftet med åtgärden kräver (20 a § LVU och 18 b § LSU). Regeringen anser att Sis vid genomförandet av en kroppsvisitation av en besökare även bör, liksom vid en kroppsvisitation av barnet eller den unge

enligt 17 § LVU, iaktta all den hänsyn som omständigheterna medger. På vilket sätt kroppsvisitationen genomförs eller hur den genomförs kan således skilja sig åt beroende på vem besökaren är och dennes ålder. Regeringen anser även att en kroppsvisitation, om möjligt, ska genomföras i närvaro av en annan person än den som genomför visitationen. Enligt regeringens mening ska detta, till skillnad från vad som föreslås i promemorian, även tydligt framgå av lagtexten. Regeringen bedömer att ett förtydligande stärker besökarens rättssäkerhet. Regeringen anser däremot inte, vilket en remissinstans förordrar, att det behövs en särskild reglering för barn som är besökare. De förslag som regeringen nu lämnar och de bedömningar som görs anses tillräckliga för att tillgodose besökande barns intressen och rättigheter.

En remissinstans uttrycker en farhåga om att barn skulle behöva klä av sig nakna vid en kroppsvisitation. Med anledning av detta konstaterar regeringen att en kroppsvisitation normalt sett inte behöver innebära att man klär av sig. När det gäller själva genomförandet bör det även framhållas att den som genomgår en undersökning av kläder inte ska behöva stå naken i en tjänstemans åsyn. Vidare genomför Sis redan kroppsvisitationer och ytliga kroppsbesiktningar av de barn och unga som är placerade på de särskilda ungdomshemmen. Regeringen förutsätter således att Sis har tillräcklig kunskap om vad som är tillåtet och inte vid en kroppsvisitation, att man gör de proportionalitetsbedömningar som är nödvändiga och tar all den hänsyn som omständigheterna medger. Som en remissinstans framhåller är det dock angeläget att personalen får information och utbildning kring vad som gäller och att det finns tydliga rutiner i verksamheten för genomförande av kroppsvisitationer av besökare.

Sammanfattningsvis föreslår regeringen att ett besök ska få villkoras av att besökaren genomgår en kroppsvisitation om det är nödvändigt av säkerhetsskäl. Vid en kroppsvisitation ska all den hänsyn som omständigheterna medger iakttas och den ska, om möjligt, utföras i närvaro av en annan person än den som genomför visitationen. Möjligheten till kroppsvisitation ska gälla samtliga särskilda ungdomshem oavsett säkerhetsnivå om barnet eller den unge som ska besökas vårdas med stöd av 3 § LVU eller avtjänar sluten ungdomsvård enligt LSU.

Ökade möjligheter att genomföra bakgrundskontroller

Regeringen föreslår att vid bedömningen av om kommunikation eller besök bör vägras, begränsas eller kontrolleras ska det, om det behövs, undersökas om den som den unge vill kommunicera med eller få besök av är dömd eller misstänkt för brott.

I den utsträckning det behövs ska upplysningar också få hämtas in om personliga förhållanden i övrigt i fråga om besökaren eller den som den unge vill kommunicera med.

Befogenheten får användas endast om det står i rimlig proportion till syftet med åtgärden. Är mindre ingripande åtgärder tillräckliga, ska de användas.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Regeringen föreslår att de föreslagna ändringarna ska träda i kraft den 15 maj 2024. Äldre föreskrifter ska fortfarande gälla för beslut som meddelats före ikraftträdandet. Ett särskilt ungdomshem som inte är indelat i någon säkerhetsnivå vid ikraftträdandet ska anses vara ett hem utan förhöjd säkerhetsnivå.

Motionerna

Användning av elektroniska kommunikationstjänster under avtjänande av sluten ungdomsvård på ett särskilt ungdomshem

I kommittémotion 2023/24:2834 av Maj Karlsson m.fl. (V) yrkande 6 föreslås att riksdagen avslår proposition 2023/24:81 i den del som avser 16 och 16 d §§ lag om ändring i lagen (1998:603) om verkställighet av sluten ungdomsvård.

Motionärerna pekar på att regeringen föreslår att den dömde ska få använda elektroniska kommunikationstjänster endast för att stå i förbindelse med en annan person under den tid han eller hon avtjänar sluten ungdomsvård på ett särskilt ungdomshem. Sådan kommunikation ska bara få förekomma med utrustning som tillhandahålls eller godkänns av Sis och i den utsträckning det är lämpligt.

Motionärerna anser att denna begränsning av användningen av elektroniska kommunikationstjänster endast ska gälla för säkerhetsnivå 1. Därför bör regeringens förslag avslås.

Begränsningar vid besök

I kommittémotion 2023/24:2834 av Maj Karlsson m.fl. (V) yrkande 7 föreslås att riksdagen avslår proposition 2023/24:81 i den del som avser 15 1 § lag om ändring i lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga och 16 e § första stycket lag om ändring i lagen (1998:603) om verkställighet av sluten ungdomsvård.

Motionärerna anför att det enligt regeringens egna överväganden finns tungt vägande skäl mot att vägra en vårdnadshavare eller förälder ett besök eftersom det kan riskera att leda till skadliga följdverkningar för barnet eller den unge att inte få ha personlig kontakt med dessa under en längre tid. Regeringen anser även att vårdnadshavare eller föräldrar som utgångspunkt bör tillåtas att besöka den intagne.

Motionärerna anser att besök även i fortsättningen ska vara en rättighet för barn och unga som vårdas på särskilda ungdomshem med stöd av lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga och som är dömda till sluten ungdomsvård. Därför bör förslaget avslås.

Kroppsvsitation av besökare

I kommittémotion 2023/24:2830 av Fredrik Lundh Sammeli m.fl. (S) yrkande 1 föreslås att riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga med den ändringen att uttrycket ”, om möjligt,” ska utgå från 15 p § sista stycket. I yrkande 2 föreslås att riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen om verkställighet av sluten ungdomsvård med den ändringen att uttrycket ”, om möjligt,” ska utgå från 16 h § sista stycket.

Motionärerna anför att det i förslaget till ändringar i lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga och lagen om verkställighet av sluten ungdomsvård anges en begränsning där kroppsvsitation endast ”om möjligt” ska utföras i närvaro av en annan person än den som genomför visitationen. Motionärerna anser att allt ensamarbete i klientnära kontakter ska förbjudas och föreslår därför att formuleringen ”om möjligt” utgår.

Utskottets ställningstagande

När det inledningsvis gäller frågan om användning av elektroniska kommunikationstjänster under avtjänande av sluten ungdomsvård på ett särskilt ungdomshem ställer sig utskottet bakom regeringens förslag att den dömde ska få använda elektroniska kommunikationstjänster endast för att stå i förbindelse med en annan person under den tid han eller hon avtjänar sluten ungdomsvård på ett särskilt ungdomshem. Sådan kommunikation ska bara få förekomma med utrustning som tillhandahålls eller godkänns av Sis och i den utsträckning det är lämpligt. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter om att undantag från begränsningen att den dömde endast får använda elektroniska kommunikationstjänster för att stå i förbindelse med en annan person får göras för viss verksamhet eller i vissa situationer, under förutsättning att användningen är särskilt angelägen och inte äventyrar säkerheten eller ordningen på hemmet.

Utskottet ställer sig också bakom regeringens förslag att den dömde inte ska få inneha eller ta emot utrustning för elektroniska kommunikationstjänster under den tid han eller hon avtjänar sluten ungdomsvård på ett särskilt ungdomshem. Sådan utrustning ska omhändertas och förvaras för den dömdes räkning. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter om att undantag får göras från bestämmelsen om att utrustningen ska omhändertas under vistelse på ett särskilt ungdomshem utan förhöjd säkerhetsnivå om det kan ske utan att äventyra säkerheten eller ordningen på hemmet.

Av de skäl som anförs i propositionen bör riksdagen därför, i överensstämmelse med justitieutskottets uttalande i sitt yttrande 2023/24:JuU3y, anta regeringens förslag till lag om ändring i lagen om verkställighet av sluten ungdomsvård i de delar det avser 16 och 16 d §§. Därmed bifaller riksdagen proposition 2023/24:81 punkt 2 i denna del och avslår motion 2023/24:2834 (V) yrkande 6.

När det gäller frågan om begränsningar vid besök ställer sig utskottet bakom regeringens förslag att den som vårdas med stöd av 3 § lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga i ett särskilt ungdomshem och den som är dömd till sluten ungdomsvård får ta emot besök endast i den utsträckning det är lämpligt.

Regeringen föreslår i propositionen att bestämmelsen i lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga förtydligas i fråga om användningen av elektroniska kommunikationstjänster på hem utan förhöjd säkerhetsnivå så att det tydligt framgår att bestämmelsen inte reglerar en rättighet för de barn och unga som omfattas av den, utan uttrycker en begränsning. Utskottet instämmer i regeringens bedömning att det är lämpligt att göra samma förtydligande i lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga i fråga om rätten att ta emot besök. Samma förtydligande bör även göras i motsvarande bestämmelse i lagen om verkställighet av sluten ungdomsvård.

Av de skäl som anförs i propositionen bör riksdagen därför, i överensstämmelse med justitieutskottets uttalande i sitt yttrande, anta regeringens förslag till lag om ändring i lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga i de delar det avser 15 l § och lag om ändring i lagen om verkställighet av sluten ungdomsvård i de delar det avser 16 e § första stycket. Därmed bifaller riksdagen proposition 2023/24:81 punkterna 1 och 2, båda i denna del, och avslår motion 2023/24:2834 (V) yrkande 7.

Två motionsyrkanden tar upp frågan om kroppsvisitation av besökare. Utskottet instämmer i regeringens bedömning att rätten att ta emot besök på de särskilda ungdomshemmen kan underlätta anpassningen och återgången till ett välfungerande liv utanför hemmet. Besök kan även bidra till att minska de negativa följder som frihetsberövandet eller tvångsvården kan innebära. Det finns dock risker med besök i och med att de kan leda till bl.a. kriminella aktiviteter och rymningar eller fritagningar. Det finns således ett behov av att kunna kontrollera besökare för att förhindra detta.

Utskottet ställer sig därför bakom regeringens förslag att om det är nödvändigt av säkerhetsskäl, ska besök till den som vårdas med stöd av 3 § lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga och till den som avtjänar sluten ungdomsvård på ett särskilt ungdomshem få villkoras av att besökaren genomgår kroppsvisitation. Kroppsvisitation får användas endast om åtgärden står i rimlig proportion till syftet med åtgärden. Är mindre ingripande åtgärder tillräckliga, ska de användas. All den hänsyn som omständigheterna medger ska iakttas vid en kroppsvisitation och den ska, om möjligt, utföras i närvaro av en annan person än den som genomför visitationen.

Av de skäl som anförs i propositionen bör riksdagen därför, i överensstämmelse med justitieutskottets uttalande i sitt yttrande, anta 15 p § andra stycket regeringens förslag till lag om ändring i lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga och 16 h § andra stycket regeringens förslag till lag om ändring i lagen om verkställighet av sluten ungdomsvård. Därmed bifaller riksdagen proposition 2023/24:81 punkterna 1 och 2, båda i denna del, och avslår motion 2023/24:2830 (S) yrkandena 1 och 2.

Det har inte väckts någon motion som går emot att riksdagen nu antar lagförslaget i övrigt. Av de skäl som anförs i propositionen bör riksdagen därför, i överensstämmelse med justitieutskottets uttalande i sitt yttrande, anta lagförslaget i övrigt. Därmed bifaller riksdagen proposition 2023/24:81 punkterna 1 och 2, båda i denna del.

Barns och ungas placering på ett särskilt ungdomshem med lämplig säkerhetsnivå

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om bl.a. placering med säkerhetsnivå, placering på separata avdelningar och placering av flickor.

Jämför reservation 4 (V), 5 (V), 6 (V), 7 (C) och 8 (V).

Propositionen

Regeringens förslag och bedömning

Som framgår ovan föreslår regeringen att Sis särskilda ungdomshem ska vara indelade i säkerhetsnivåer. Ett hem som inte tillhör den lägsta nivån har förhöjd säkerhetsnivå.

Den unge som vårdas med stöd av lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga eller som är dömd till sluten ungdomsvård får inte placeras på ett särskilt ungdomshem som innebär att han eller hon omfattas av mer ingripande övervakning och kontroll än vad som är nödvändigt för att ordningen eller säkerheten på hemmet ska kunna upprätthållas.

Regeringen gör bedömningen att närmare föreskrifter om säkerheten på de särskilda ungdomshemmen kan meddelas på lägre nivå än lag.

De särskilda ungdomshemmen bör vara indelade i säkerhetsnivåer

Regeringen bedömer att det finns ett behov av att öka tryggheten och säkerheten på de särskilda ungdomshemmen genom att minska risken för avvikningar och fritagningar samt förebygga att hot och våld förekommer på hemmen. De som dömts till sluten ungdomsvård och till viss del även de barn och unga som placerats på de särskilda ungdomshemmen med stöd av LVU ingår i dag i större utsträckning i kriminella nätverk och har ett stort våldskapital.

En indelning av de särskilda ungdomshemmen i olika säkerhetsnivåer tydliggör varje hems förmåga att möta de varierande risker placering av barn och unga med behov av särskilt noggrann tillsyn för med sig. I detta ligger bl.a. att upptäcka och förhindra rymningsförsök av olika allvarlighetsgrad, fritagningsförsök och andra ordningsstörningar som kan påverka vården på de särskilda ungdomshemmen, t.ex. införsel av droger, fortsatt kriminalitet och

andra socialt nedbrytande beteenden. Indelningen underlättar därmed bedömningen av vilket särskilt ungdomshem som bäst passar barnets eller den unges behov. En indelning i säkerhetsnivåer gör det även möjligt att anpassa utformningen av Sis särskilda befogenheter så att barn och unga som vårdas på ett särskilt ungdomshem inte står under mer ingripande övervakning eller kontroll än vad som är nödvändigt.

Regeringen anser sammanfattningsvis att de särskilda ungdomshemmen bör delas in i olika säkerhetsnivåer i syfte att öka säkerheten på hemmen så att barn och unga får tillgång till god vård och behandling i en miljö där de är trygga och säkra och som ger dem möjlighet att återanpassas till samhället, och minskar risken för att de återfaller i brottslig verksamhet eller annat socialt nedbrytande beteende eller i missbruk.

Placeringen ska möta barnets eller den unges behov även när efterfrågan på platser är stor

När barnet eller den unge bereds vård med stöd av 3 § LVU och ska placeras på ett särskilt ungdomshem ska Sis enligt 12 § LVU anvisa en plats i ett sådant hem. I samband med platsanvisningen ska Sis bedöma vilken placering som är lämplig i det enskilda fallet. Myndigheten ska vid bedömningen beakta bl.a. att det särskilda ungdomshemmet är lämpligt med hänsyn till barnets eller den unges behov, ålder, utveckling, utbildning och personliga förhållanden i övrigt (prop. 1992/93:61 s. 24, 25 och 40 och 3 kap. 11 § andra stycket socialtjänstförordningen [2001:937]).

Denna ordning ska tillgodose behovet av att barnet eller den unge får plats på det särskilda ungdomshem som kan ge den mest ändamålsenliga vården. Den bedömning som Sis ska göra förutsätter att Sis har en god kännedom om barnets eller den unges behov. Nämndens ansökan om plats i ett särskilt ungdomshem måste därför vara utförlig och tydligt ange vilka behov och egenskaper som utmärker barnet eller den unge. Utifrån platsanvisningen kan socialnämnden därefter fatta ett placeringsbeslut enligt 11 § första stycket LVU (prop. 1992/93:61 s. 24).

Vid slutet ungdomsvård ansvarar Sis för verkställigheten av påföljden och beslutar på vilket särskilt ungdomshem barnet eller den unge ska placeras. Verkställigheten ska enligt 3 § LSU planläggas och genomföras i samråd med socialnämnden i den dömdes hemort. På begäran av Sis ska socialnämnden enligt 1 § förordningen (1998:641) om verkställighet av slutet ungdomsvård lämna de uppgifter som behövs för att den som har dömts till slutet ungdomsvård ska kunna anvisas plats och få lämplig vård.

Vid placering av barn och unga på ett särskilt ungdomshem ska proportionalitetsprincipen beaktas

För några av de särskilda befogenheter som föreslås i denna proposition är säkerhetsnivån på det särskilda ungdomshemmet av avgörande betydelse. Som flera remissinstanser framhåller är det därför angeläget att barn och unga inte

placeras på ett särskilt ungdomshem med en högre säkerhetsnivå än vad som är nödvändigt.

Regeringen vill inledningsvis understryka vikten av att det vid bedömningen av ett barns eller en ungdoms behov och övriga omständigheter i samband med en placering görs en samlad bedömning i varje enskilt fall om behovet av de säkerhetshöjande åtgärder som följer av en placering på ett hem med förhöjd säkerhetsnivå. Omständigheter som bl.a. kan beaktas är risken för att barnet eller den unge avviker, för missbruk och för brottslig verksamhet. Även behovet av att undvika olämpliga grupperingar bland dem som vistas på hemmet är av betydelse, t.ex. genom att de som har kopplingar till kriminella miljöer hålls åtskilda från dem som vårdas av andra anledningar, eller att barn och unga med olika gängtillhörigheter hålls åtskilda. Utgångspunkten är att barnet eller den unge ska vara placerad under så öppna förhållanden som möjligt. Regeringen bedömer dock att det inte är lämpligt att i lag närmare reglera vilka omständigheter som Sis särskilt ska beakta vid bedömningen.

Enligt 16 kap. 10 § andra stycket socialtjänstlagen (2001:453), förkortad SoL, får regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer meddela sådana föreskrifter som behövs till skydd för enskildas liv, personliga säkerhet eller hälsa i verksamhet vid sådana hem som avses i 6 kap. 3 § SoL. De hem som avses är bl.a. särskilda ungdomshem. Socialstyrelsen har i dag enligt 8 kap. 2 § socialtjänstförordningen möjlighet att meddela sådana föreskrifter. Socialstyrelsen får också enligt 5 § samma kapitel meddela ytterligare föreskrifter för verkställigheten av bl.a. LVU. Det finns därmed möjlighet att meddela sådana föreskrifter som efterfrågas av några remissinstanser.

Som en remissinstans framhåller är det angeläget att behovsbedömningen inför en placering på ett hem med förhöjd säkerhetsnivå görs i samråd med socialtjänsten. Denna ordning säkerställer att behovet av placeringen vid ett visst särskilt ungdomshem blir grundligt genomgången. När det gäller placering enligt LSU ska verkställigheten planläggas och genomföras efter samråd med socialnämnden i den dömdes hemort.

Placeringen bör övervägas löpande

Som IVO framhåller är utgångspunkten att barnet eller den unge inte ska vistas på ett särskilt ungdomshem med en högre säkerhetsklass längre än vad som är motiverat för att ordningen eller säkerheten vid hemmet ska kunna upprätthållas. Om det under vårdtiden kommer fram omständigheter som visar att sådan övervakning och kontroll inte längre behövs, är det viktigt att Sis tar ställning till om barnet eller den unge ska anvisas plats i ett hem med lägre säkerhetsklass. Detta följer av de föreslagna bestämmelserna i LVU och LSU om att barnet eller den unge inte får anvisas en plats så att han eller hon omfattas av mer ingripande övervakning och kontroll än vad som är nödvändigt. Det är dock socialnämnden som bestämmer hur vården av den unge ska ordnas och var han eller hon ska vistas under vårdtiden. Även vid en omplacering, som inte är av tillfällig natur i samband med en transport, är det

nämnden som beslutar om placeringen (11 § LVU). Regeringen har övervägt om det också bör införas en skyldighet för Sis att ompröva barnets eller den unges placering på ett särskilt ungdomshem med en förhöjd säkerhetsnivå med ett regelbundet tidsintervall. Det är dock regeringens bedömning att den skyldighet Sis har att, med beaktande av proportionalitetsprincipen, löpande beakta att barnet eller den unge inte ska vistas på ett hem med högre säkerhetsnivå än nödvändigt inbegriper att sådana överväganden görs.

Ett beslut om placering på ett särskilt ungdomshem kan överklagas

Två remissinstanser anser att det bör övervägas om placeringen på ett visst särskilt ungdomshem bör kunna överklagas. Av 41 § första stycket 1 LVU följer att socialnämndens beslut om var vården av den unge ska inledas och beslut i fråga om att flytta den unge från det hem där han eller hon vistas får överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Redan med nu gällande lagstiftning är således socialnämndens beslut om att placera barnet eller den unge som bereds vård enligt LVU på ett särskilt ungdomshem överklagbart, liksom nämndens beslut att flytta honom eller henne från det hem där han eller hon vistas. Barnet eller den unge kan också själv begära att få byta hem. Även ett avslag på en sådan begäran är överklagbart.

Möjligheten att överklaga placeringsbesluten förändras inte genom regeringens förslag om att indelningen av de särskilda ungdomshemmen i säkerhetsnivåer regleras.

När det gäller den som dömts till sluten ungdomsvård är Sis beslut om vilket hem barnet eller den unge ska placeras överklagbart. Detsamma gäller ett beslut om byte av hem och ett beslut där Sis avslår barnets eller den unges begäran om att få byta hem (23 § första stycket LSU). Redan genom befintlig reglering har således också barnet eller den unge som avtjänar sluten ungdomsvård på ett särskilt ungdomshem möjlighet att få placeringen i en viss säkerhetsklass överprövad. Någon anledning att införa ytterligare bestämmelser om överklagbarhet finns enligt regeringens mening därför inte.

Motionerna

Placering med säkerhetsnivå

I kommittémotion 2023/24:2834 av Maj Karlsson m.fl. (V) yrkande 1 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör återkomma med förslag som säkerställer att enbart barn och unga som dömts till sluten ungdomsvård och har behov av placering med säkerhetsnivå 1 ska kunna placeras på ett sådant hem samt att övriga barn och unga bör placeras på ungdomshem med säkerhetsnivå 2 och 3 oavsett om den unge vårdas med stöd av LVU eller är dömd till sluten ungdomsvård.

Motionärerna anser att enbart barn och unga som dömts till sluten ungdomsvård och har behov av placering med högsta säkerhet ska kunna placeras på ungdomshem med säkerhetsnivå 1 – hög säkerhet. Det kan

exempelvis finnas behov av en sådan placering när det finns kopplingar till gängkriminalitet med risk för fritagning och rymning. Övriga barn och unga bör placeras på ungdomshem med säkerhetsnivå 2 och 3 oavsett om den unge vårdas med stöd av LVU eller är dömd till sluten ungdomsvård.

Placering på separata avdelningar

I kommittémotion 2023/24:2834 av Maj Karlsson m.fl. (V) yrkande 2 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör återkomma med förslag som säkerställer att barn och unga som är dömda till sluten ungdomsvård ska placeras på separata avdelningar inom respektive ungdomshem med säkerhetsnivå 2 och 3.

Enligt motionärerna är det inte lämpligt att unga som vårdas med stöd av lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga placeras tillsammans med barn och unga som är dömda till sluten ungdomsvård, eftersom även dessa gruppers behov skiljer sig avsevärt på generell nivå. Motionärerna anser därför att barn och unga som är dömda till sluten ungdomsvård, som inte har behov av säkerhetsnivå 1, ska placeras på separata avdelningar inom respektive ungdomshem med säkerhetsnivå 2 och 3.

Placering av flickor

I kommittémotion 2023/24:2834 av Maj Karlsson m.fl. (V) yrkande 3 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör återkomma med förslag som säkerställer att flickor inte placeras med pojkar bortsett från på ungdomshem med säkerhetsnivå 3.

För att stärka säkerheten och kvaliteten av vården anser motionärerna att flickor inte bör placeras med pojkar bortsett från på ungdomshem med säkerhetsnivå 3. Även där bör pojkar som exempelvis begått sexualbrott eller riskerar att begå sexualbrott separeras från flickor.

Kunskapsbaserad implementering

I kommittémotion 2023/24:2837 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 3 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör se över och stärka förutsättningarna för Sis att implementera den nya lagstiftningen på ett kunskapsbaserat sätt.

Sis befintliga svårigheter med att ge individuellt anpassad vård av hög kvalitet ger tyvärr anledning till oro vad gäller Sis möjlighet att följa proportionalitetsprincipen och uppfylla kravet på att löpande överväga placeringen. Enligt motionärerna behöver regeringen därför göra mer för att säkerställa att Sis, under den tid myndigheten fortfarande existerar, använder bästa tillgängliga kunskap i vården av unga.

Omprövning och överklagande

I kommittémotion 2023/24:2834 av Maj Karlsson m.fl. (V) yrkande 4 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör återkomma med förslag som säkerställer att beslut om placering med förhöjd säkerhetsnivå regelbundet ska omprövas och kunna överklagas.

Enligt motionärerna föreslår regeringen ingen särskild process för omprövning och överklagande inom systemet med olika säkerhetsnivåer på Sis särskilda ungdomshem. Regeringen bedömer att den skyldighet Sis har att löpande beakta att barnet eller den unge inte ska vistas på ett hem med högre säkerhetsnivå än nödvändigt inbegriper att sådana överväganden görs.

Motionärerna instämmer med några remissinstanser att risken för att barn och unga omotiverat placeras på ett särskilt ungdomshem med förhöjd säkerhetsnivå bör medföra att placeringsbeslut av rättssäkerhetsskäl regelbundet ska omprövas och kunna överklagas. Vid behov ska placeringsbesluten ändras.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser, i likhet med regeringen, att det finns ett behov av att öka tryggheten och säkerheten på de särskilda ungdomshemmen genom att minska risken för avvikelser och fritagningar samt förebygga att hot och våld förekommer på hemmen. Utskottet ställer sig därför bakom regeringens förslag att Sis särskilda ungdomshem ska vara indelade i säkerhetsnivåer. Ett hem som inte tillhör den lägsta nivån har förhöjd säkerhetsnivå. Utskottet ställer sig vidare bakom regeringens förslag att den unge som vårdas med stöd av lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga eller som är dömd till sluten ungdomsvård inte får placeras på ett särskilt ungdomshem som innebär att han eller hon omfattas av mer ingripande övervakning och kontroll än vad som är nödvändigt för att ordningen eller säkerheten på hemmet ska kunna upprätthållas. Utskottet instämmer vidare i regeringens bedömning att närmare föreskrifter om säkerheten på de särskilda ungdomshemmen kan meddelas på lägre nivå än lag. Mot denna bakgrund, och i överensstämmelse med justitieutskottets uttalande i sitt yttrande, finns det enligt utskottet inte skäl att föreslå någon åtgärd när det gäller frågan om placering med säkerhetsnivå. Motion 2023/24:2834 (V) yrkande 1 bör avslås.

Av samma skäl bör, i överensstämmelse med justitieutskottets uttalande i sitt yttrande, även motion 2023/24:2834 (V) yrkande 2 om placering på separata avdelningar och samma motion yrkande 3 om placering av flickor avslås.

Utskottet anser, i likhet med regeringen, att det är angeläget att barn och unga inte placeras på ett särskilt ungdomshem med en högre säkerhetsnivå än vad som är nödvändigt. Regeringen understryker vikten av att det vid bedömningen av ett barns eller en ungs behov och övriga omständigheter i samband med en placering görs en samlad bedömning i varje enskilt fall om behovet av de säkerhetshöjande åtgärder som följer av en placering vid ett hem

med förhöjd säkerhetsnivå. Utgångspunkten är att barnet eller den unge ska vara placerad under så öppna förhållanden som möjligt. Utskottet instämmer i detta. Utskottet instämmer vidare i regeringens bedömning att det inte är lämpligt att i lag närmare reglera vilka omständigheter som Sis särskilt ska beakta vid bedömningen. Regeringen har övervägt om det också bör införas en skyldighet för Sis att ompröva barnets eller den unges placering i ett särskilt ungdomshem med en förhöjd säkerhetsnivå med ett regelbundet tidsintervall. Utskottet delar dock regeringens bedömning att den skyldighet Sis har att, med beaktande av proportionalitetsprincipen, löpande beakta att barnet eller den unge inte ska vistas på ett hem med högre säkerhetsnivå än nödvändigt inbegriper att sådana överväganden görs.

När det gäller frågan om överklagande anför regeringen att socialnämndens beslut om att placera barnet eller den unge som bereds vård enligt LVU på ett särskilt ungdomshem redan med nu gällande lagstiftning är överklagbart, liksom nämndens beslut att flytta honom eller henne från det hem där han eller hon vistas. Möjligheten att överklaga placeringsbesluten förändras inte genom regeringens förslag om att indelningen av de särskilda ungdomshemmen i säkerhetsnivåer regleras. Genom den nuvarande regleringen har barnet eller den unge som avtjänar slutna ungdomsvård på ett särskilt ungdomshem redan möjlighet att få placeringen med en viss säkerhetsklass överprövad. Någon anledning att införa ytterligare bestämmelser om överklagbarhet finns enligt regeringens mening därför inte. Utskottet instämmer i denna bedömning.

Utskottet anser mot denna bakgrund, i överensstämmelse med justitieutskottets uttalande i sitt yttrande, att det inte finns någon anledning för riksdagen att ta ett initiativ. Motion 2023/24:2837 (C) yrkande 3 om kunskapsbaserad implementering och motion 2023/24:2834 (V) yrkande 4 om omprövning och överklagande bör avslås.

Generella begränsningar – användning av elektroniska kommunikationstjänster

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om användning av elektroniska kommunikationstjänster vid vård på ett särskilt ungdomshem med säkerhetsnivå 1 med stöd av 3 § lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga och undantag från reglerna vid särskilda skäl.

Jämför reservation 9 (V) och 10 (MP).

Propositionen

Skärpta begränsningar på hem med förhöjd säkerhetsnivå vid vård enligt LVU

Regeringens förslag

Som framgår ovan föreslår regeringen att den som vårdas på ett särskilt ungdomshem med förhöjd säkerhetsnivå med stöd av 3 § lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga ska få använda elektroniska kommunikationstjänster endast för att stå i förbindelse med en annan person. Sådan kommunikation ska bara få förekomma med utrustning som tillhandahålls eller godkänns av Sis och i den utsträckning det är lämpligt. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter om att undantag från begränsningen att den unge endast får använda elektroniska kommunikationstjänster för att stå i förbindelse med en annan person får göras för viss verksamhet eller i vissa situationer, under förutsättning att användningen är särskilt angelägen och inte äventyrar säkerheten eller ordningen på hemmet. Den som vårdas på ett hem med förhöjd säkerhetsnivå med stöd av 3 § lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga ska inte få inneha eller ta emot utrustning för elektroniska kommunikationstjänster. Sådan utrustning ska omhändertas och förvaras av Sis för den unges räkning. Utrustningen ska lämnas tillbaka till den unge senast i samband med att han eller hon inte längre ska vistas på ett särskilt ungdomshem med förhöjd säkerhetsnivå.

Generella begränsningar bör kopplas till det särskilda ungdomshemets säkerhetsnivå

I promemorian (Ds 2023:20) konstateras att möjligheten för Sis att fatta individuella beslut om inskränkningar i barns och ungas användning av elektroniska kommunikationstjänster är otillräcklig för att säkerställa att de inte kan fortsätta att använda sådana tjänster. Det finns t.ex. risk för att barn och unga som har fått sin egen mobiltelefon eller annan teknisk utrustning omhändertagen använder andra barns och ungas utrustning för att kommunicera med andra utanför det särskilda ungdomshemmet. Barn och

unga kan t.ex. pressas, övertalas eller betalas för att dela med sig av utrustningen. Regeringen delar bedömningen i promemorian att den nuvarande regleringen inte är tillräcklig. Vidare konstaterar regeringen att det inte heller kan uteslutas att även den utrustning som Sis tillhandahåller kan komma att utnyttjas på detta sätt även av dem som har individuella begränsningar.

I likhet med promemorian, och till skillnad från några remissinstanser, anser regeringen således att möjligheten att fatta beslut att i enskilda fall begränsa barnets eller den unges användning av elektroniska kommunikationstjänster inte motsvarar det behov som finns av att säkerställa säkerheten och ordningen på de särskilda ungdomshemmen. Regeringen bedömer mot denna bakgrund att det finns ett behov av generella begränsningar i fråga om användning av elektroniska kommunikationstjänster på de särskilda ungdomshemmen. Det innebär, som Lagrådet påpekar, att det inte fattas några beslut i enskilda fall. De generella begränsningarna i fråga om användning av elektroniska kommunikationstjänster kan dock angripas genom att barnet eller den unge överklagar socialtjänstens placeringsbeslut alternativt begär att få byta hem.

Mot bakgrund av barns och ungas skiftande behov av säkerhetshöjande åtgärder föreslås i propositionens avsnitt 5 att de särskilda ungdomshemmen ska vara indelade i säkerhetsnivåer. Syftet med att hemmen får olika säkerhetsnivåer är att tydliggöra varje hems förmåga att möta de varierande risker placering av barn och unga med behov av särskilt noggrann tillsyn för med sig. I detta ligger t.ex. att upptäcka och förhindra olika grader av rymningsförsök, fritagningsförsök och andra ordningsstörningar som kan påverka vården vid hemmen, t.ex. införsel av droger, fortsatt kriminalitet och andra socialt nedbrytande beteenden. Såväl fritagningar och kvalificerade rymningsförsök som nämnda ordningsstörningar är ofta beroende av hjälp utifrån eller kräver kontakt med någon utanför hemmet.

Indelningen av de särskilda ungdomshemmen i säkerhetsnivåer avser att underlätta differentieringen vid placeringen av barn och unga på de särskilda ungdomshemmen för att barnet eller den unge ska komma till ett hem med rätt säkerhetsnivå. Regeringen instämmer mot denna bakgrund i den bedömning som görs i promemorian, och delar således den uppfattning som Sis och flera andra remissinstanser har, att det finns skäl att införa generella begränsningar i fråga om användningen av elektroniska kommunikationstjänster i förhållande till säkerhetsnivån på hemmet.

Barn och unga ska inte omfattas av mer omfattande begränsningar än nödvändigt

Som framgår av propositionens avsnitt 5 föreslår regeringen att den unge inte får anvisas en plats på ett särskilt ungdomshem som innebär mer ingripande övervakning och kontroll än vad som är nödvändigt för att ordningen eller säkerheten ska kunna upprätthållas. Barn och unga som behöver vård på ett särskilt ungdomshem ska alltså inte vara placerade på hem med högre

säkerhetsnivå än nödvändigt och det är således endast de som är i behov av säkerhetshöjande åtgärder som omfattas av de mer omfattande generella begränsningar som föreslås för hem med förhöjd säkerhetsnivå.

Vidare är det viktigt att platsanvisningen grundar sig på ett fullgott underlag i det enskilda fallet, även vid placeringar som brådskar. Placeringen ska alltid vara anpassad till ett hem med en proportionerlig säkerhetsnivå. Om bedömningen av i vilken säkerhetsnivå barnet eller den unge bör vårdas förändras ska således åtgärder vidtas så att han eller hon får flytta till ett ungdomshem med matchande säkerhetsnivå. På så sätt motverkas enligt regeringens mening risken att generella begränsningar på hem med förhöjd säkerhetsnivå medför mer ingripande begränsningar än nödvändigt. Att placeringsbesluten är överklagbara, liksom ett avslag på en begäran om att få byta hem, bidrar till att frågan om huruvida placeringen är ändamålsenlig och proportionerlig prövas grundligt.

Det bör finnas möjlighet att i föreskrifter medge undantag från begränsningen av användningen av elektroniska kommunikationstjänster

Som Socialstyrelsen och Barnombudsmannen för fram kan det finnas situationer där de barn och unga som omfattas av de föreslagna generella begränsningarna på hem med förhöjd säkerhetsnivå kan behöva använda elektroniska kommunikationstjänster till något annat än att stå i förbindelse med en annan person. Det kan som Socialstyrelsen beskriver handla om att identifiera sig med t.ex. tjänster för elektronisk legitimering vid digitala vårdkontakter eller att använda individuellt utprovade digitala hjälpmedel. Det skulle också kunna handla om att låta barn och unga använda t.ex. en dator med internetuppkoppling i skolverksamheten eller vid annan utbildning. Regeringen delar därför Barnombudsmannens uppfattning att det bör finnas en möjlighet att göra undantag från den generella begränsningen på hem med förhöjd säkerhetsnivå för sådana verksamheter eller ändamål som framstår som särskilt angelägna, dock endast under förutsättning att det kan göras utan att äventyra ordningen eller säkerheten på hemmet. Föreskrifter om undantag för sådana verksamheter och ändamål bör lämpligen meddelas i förordning eller genom myndighetsföreskrifter. Regeringen föreslår därför att ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela sådana föreskrifter införs i LVU.

Två remissinstanser anser att det i promemorian inte har tagits tillräcklig hänsyn till att mobiltelefonen och internet kan utgöra de främsta verktygen för att inhämta information om omvärlden för många av de barn och unga som befinner sig inom tvångsvården. Som beskrivs i propositionens avsnitt 8 lämnas förslag som innebär att Sis ska se till att barn och unga har möjlighet att på lämpligt sätt följa med i vad som händer i omvärlden.

Motionerna

Användning av elektroniska kommunikationstjänster vid vård på ett särskilt ungdomshem med säkerhetsnivå 1 med stöd av 3 § lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga

I kommittémotion 2023/24:2834 av Maj Karlsson m.fl. (V) yrkande 5 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör återkomma med förslag som säkerställer att endast den som vårdas på ett särskilt ungdomshem med säkerhetsnivå 1 med stöd av 3 § lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga ska få använda elektroniska kommunikationstjänster endast för att stå i förbindelse med en annan person.

Regeringen föreslår att den som vårdas på ett särskilt ungdomshem med förhöjd säkerhetsnivå med stöd av 3 § lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga ska få använda elektroniska kommunikationstjänster endast för att stå i förbindelse med en annan person. Sådan kommunikation ska bara få förekomma med utrustning som tillhandahålls eller godkänns av Sis och i den utsträckning det är lämpligt. Motionärerna anser att förslaget är alltför generellt och inte proportionerligt i förhållande till barns och ungas behov, vilket även är en kritik som lyfts fram av flertalet remissinstanser. Motionärerna anser att endast barn och unga som vårdas på ett särskilt ungdomshem med säkerhetsnivå 1 ska omfattas av den generella begränsningen av användningen av elektroniska kommunikationstjänster.

Undantag från reglerna vid särskilda skäl

I kommittémotion 2023/24:2838 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkande 2 föreslås ett tillkännagivande om möjligheten att göra undantag från reglerna vid särskilda skäl.

Motionärerna hänvisar till att det enligt Barnombudsmannen kan finnas ett behov av att göra undantag från reglerna i enskilda fall. Om ett barn som placeras enligt LVU placeras på en institution med högre säkerhet innebär det att barnet enligt de nya reglerna inte får tillgång till elektroniska kommunikationstjänster, vilket kan upplevas som mycket inskränkande. Motionärerna håller med Barnombudsmannen om detta och anser att regeringen särskilt bör se över frågan om undantag och individuella bedömningar och återkomma med lämplig justering.

Utskottets ställningstagande

Utskottet ställer sig bakom regeringens förslag att den som vårdas på ett särskilt ungdomshem med förhöjd säkerhetsnivå med stöd av 3 § lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga ska få använda elektroniska kommunikationstjänster endast för att stå i förbindelse med en annan person. Utskottet konstaterar, i likhet med regeringen, att barn och unga som behöver vård på ett särskilt ungdomshem inte ska vara placerade på hem med högre säkerhetsnivå än nödvändigt och det är således endast de som är i behov av

säkerhetshöjande åtgärder som omfattas av de mer omfattande generella begränsningar som föreslås för hem med förhöjd säkerhetsnivå. Mot denna bakgrund finns det enligt utskottet inte skäl att föreslå någon åtgärd när det gäller frågan om användning av elektroniska kommunikationstjänster vid vård på ett särskilt ungdomshem med säkerhetsnivå 1 med stöd av 3 § lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga. Motion 2023/24:2834 (V) yrkande 5 bör därmed avslås.

Utskottet delar regeringens och Barnombudsmannens uppfattning att det bör finnas en möjlighet att göra undantag från den generella begränsningen på hem med förhöjd säkerhetsnivå för sådana verksamheter eller ändamål som framstår som särskilt angelägna, dock endast under förutsättning att det kan göras utan att ordningen eller säkerheten på hemmet äventyras. Föreskrifter om undantag för sådana verksamheter och ändamål bör lämpligen meddelas i förordning eller genom myndighetsföreskrifter. Utskottet ställer sig därför bakom regeringens förslag att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter om att undantag från begränsningen att den unge endast får använda elektroniska kommunikationstjänster för att stå i förbindelse med en annan person får göras för viss verksamhet eller i vissa situationer, under förutsättning att användningen är särskilt angelägen och inte äventyrar säkerheten eller ordningen på hemmet. Utskottet anser mot denna bakgrund, i överensstämmelse med justitieutskottets uttalande i sitt yttrande, att det inte finns någon anledning för riksdagen att ta ett initiativ. Motion 2023/24:2838 (MP) yrkande 2 om undantag från reglerna vid särskilda skäl bör därmed avslås.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om ikraftträdande- och övergångsbestämmelser.

Jämför reservation 11 (V, MP).

Propositionen

Som framgår ovan föreslår regeringen att de föreslagna ändringarna ska träda i kraft den 15 maj 2024. Äldre föreskrifter ska fortfarande gälla för beslut som meddelats före ikraftträdandet. Ett särskilt ungdomshem som inte är indelat i någon säkerhetsnivå vid ikraftträdandet ska anses vara ett hem utan förhöjd säkerhetsnivå.

I likhet med bedömningen i promemorian anser regeringen att det är angeläget att Sis får utökade befogenheter i syfte att öka säkerheten och ordningen på de särskilda ungdomshemmen och för att säkerställa att barn och unga på hemmen får en god och ändamålsenlig vård i en trygg miljö.

Det förekommer i dag avvikningar och fritagningar från de särskilda ungdomshemmen i alltför hög utsträckning. I flera fall har dessa planerats via mobiltelefon och internet. Flera av de barn och unga som vistas på särskilda ungdomshem har i större utsträckning än tidigare också ett högt våldskapital och anknytning till kriminella nätverk. Det förekommer även att barn och unga använder sig av elektroniska kommunikationstjänster för att upprätthålla destruktiva kontakter eller att köpa narkotika. Det är mot denna bakgrund, även med beaktande av det som framförs av JO och Barnrättsbyrån, ytterst angeläget att lagändringarna träder i kraft så snart som möjligt.

Lagrådet delar JO:s farhågor, inte minst utifrån att ikraftträdandet i lagrådsremissen föreslås till den 15 maj 2024 i stället för den 1 juli 2024. Regeringen är medveten om att förslagen i denna proposition kräver att Sis tar fram rutiner och vägledningar som säkerställer att tillämpningen på samtliga hem blir rättssäker. Regeringen har därför gett Sis i uppdrag att till den 15 maj 2024 utveckla myndighetens normeringsarbete med t.ex. metodstöd i syfte att säkerställa en rättssäker och enhetlig rättstillämpning av de särskilda befogenheterna (S2023/03257). Myndigheten ska göra en planering av förberedelserna och föra dialog om dessa med Regeringskansliet. Sis ska även säkerställa att nödvändiga förberedelser vidtas inför ikraftträdandet av ny lagstiftning. Regeringen noterar även att Sis gör bedömningen att regleringen bör träda i kraft så snart som möjligt. Förslagen bör därför träda i kraft den 15 maj 2024.

Regeringen föreslår också övergångsbestämmelser som innebär att förslagen inte kommer att få tillämpas fullt ut förrän Sis har delat in hemmen i säkerhetsnivåer.

Motionerna

I kommittémotion 2023/24:2834 av Maj Karlsson m.fl. (V) yrkande 8 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör återkomma med förslag på ett senare ikraftträdande. Regeringen föreslår att de föreslagna ändringarna ska träda i kraft den 15 maj 2024. Motionärerna anser att ikraftträdandet bör vara senare än det eftersom Sis behöver tid på sig att ta fram rutiner och vägledningar samt utbilda personal för att hanteringen ska bli rättssäker. I kommittémotion 2023/24:2838 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkande 4 föreslås ett liknande tillkännagivande.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser, i likhet med regeringen, att det är angeläget att Sis får utökade befogenheter i syfte att öka säkerheten och ordningen på de särskilda ungdomshemmen och för att säkerställa att barn och unga på hemmen får en god och ändamålsenlig vård i en trygg miljö. Det är ytterst angeläget att lagändringarna träder i kraft så snart som möjligt. Utskottet noterar i detta sammanhang att Sis har fått i uppdrag att till den 15 maj 2024 utveckla

myndighetens normeringsarbete med t.ex. metodstöd i syfte att säkerställa en rättssäker och enhetlig rättstillämpning av de särskilda befogetheterna. Utskottet ställer sig därför bakom regeringens förslag att de föreslagna ändringarna ska träda i kraft den 15 maj 2024. Utskottet anser mot denna bakgrund, i överensstämmelse med justitieutskottets uttalande i sitt yttrande, att det inte finns någon anledning för riksdagen att ta ett initiativ. Motionerna 2023/24:2834 (V) yrkande 8 och 2023/24:2838 (MP) yrkande 4 bör därmed avslås.

Uppföljning och utvärdering av reformen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om uppföljning och utvärdering av reformen.

Jämför reservation 12 (C) och 13 (MP).

Propositionen

Regeringen gör bedömningen att en uppföljning bör göras av de föreslagna lagändringarna.

I betänkandet En översyn av regleringen av frihetsberövande påföljder för unga (SOU 2023:44) föreslås förändringar i de frihetsberövande påföljderna för barn och unga, bl.a. i fråga om slutna ungdomsvård. Betänkandet har remissbehandlats och förslagen bereds inom Regeringskansliet. Regeringen har utifrån betänkandets förslag beslutat att ge Kriminalvården i uppdrag att förbereda för inrättandet av särskilda ungdomsfängelser för ungdomar, med förbehåll för riksdagens ställningstagande till en framtida proposition om ungdomsfängelser, som ska vara redo att tas i drift senast den 1 juli 2026 (Ju2023/02157). Sammansättningen av barn och unga på de särskilda ungdomshemmen kan till viss del därför komma att förändras, vilket två remissinstanser påpekar i sina remissvar. Vidare anser några remissinstanser att förslagen i alla eller vissa delar bör utvärderas.

Regeringen instämmer i att det är av största vikt att inskränkningar som innebär begränsningar av fri- och rättigheter ger önskad effekt och att förslagen bör följas upp. Regeringen anser dock att frågan om uppföljning lämpligen bör ske efter en tids tillämpning. Sis står dessutom, som nämns ovan, inför många förändringar de närmaste åren som kan behöva beaktas i en uppföljning.

Motionerna

I kommittémotion 2023/24:2837 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 1 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen vid utvärdering av reformen bör överväga krav om ett regelbundet tidsintervall för uppföljning av

individuella beslut. I yrkande 2 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen vid utvärdering av reformen bör se över om befintlig lagstiftning säkerställer den enskildes rättssäkerhet vid individuella beslut. I yrkande 4 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör ge lämplig tillsynsmyndighet i uppdrag att föra löpande tillsyn över Sis implementering av den nya lagstiftningen. I yrkande 5 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen under den tid Sis består som myndighet årligen bör återkomma till riksdagen med en redovisning av reformens effekter och uppföljning.

I kommittémotion 2023/24:2838 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkande 1 föreslås ett tillkännagivande om att reformen behöver följas noggrant och kontinuerligt från start. Regeringen bör säkerställa att det görs på lämpligt sätt. I yrkande 3 föreslås ett tillkännagivande om att göra en uppföljning ur barn- och rättssäkerhetsperspektiv där barnrättsföreträdare finns med. Motionärerna föreslår att barnrättsföreträdare på lämpligt sätt ska kunna finnas med i en sådan uppföljning.

Utskottets ställningstagande

Utskottet instämmer i regeringens bedömning att en uppföljning bör göras av de föreslagna lagändringarna. Utskottet noterar i detta sammanhang att det i betänkandet En översyn av regleringen av frihetsberövande påföljder för unga (SOU 2023:44) föreslås förändringar av de frihetsberövande påföljderna för barn och unga, bl.a. i fråga om slutna ungdomsvård. Utskottet noterar även Kriminalvårdens uppdrag att genomföra förberedelser för att inrätta särskilda ungdomsfängelser för ungdomar.

Utskottet instämmer med regeringen i att det är av största vikt att inskränkningar som innebär begränsningar av fri- och rättigheter ger önskad effekt och att förslagen bör följas upp. Utskottet anser dock, i likhet med regeringen, att frågan om uppföljning lämpligen bör ske efter en tids tillämpning. Sis står dessutom, som nämns ovan, inför många förändringar de närmaste åren som kan behöva beaktas i en uppföljning.

I överensstämmelse med justitieutskottets uttalande i sitt yttrande anser utskottet inte att det finns skäl för riksdagen att ta något initiativ. Motionerna 2023/24:2837 (C) yrkandena 1, 2, 4 och 5 samt 2023/24:2838 (MP) yrkandena 1 och 3 bör avslås.

Reservationer

1. Användning av elektroniska kommunikationstjänster under avtjänande av sluten ungdomsvård på ett särskilt ungdomshem, punkt 1 (V)

av Karin Rågsjö (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1998:603) om verkställighet av sluten ungdomsvård i de delar det avser 16 och 16 d §§.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:2834 av Maj Karlsson m.fl. (V) yrkande 6 och avslår proposition 2023/24:81 punkt 2 i denna del.

Ställningstagande

Regeringen föreslår att den dömde ska få använda elektroniska kommunikationstjänster endast för att stå i förbindelse med en annan person under den tid han eller hon avtjänar sluten ungdomsvård på ett särskilt ungdomshem. Sådan kommunikation ska bara få förekomma med utrustning som tillhandahålls eller godkänns av Sis och i den utsträckning det är lämpligt.

Jag anser att denna begränsning av användningen av elektroniska kommunikationstjänster endast ska gälla för säkerhetsnivå 1. Därför bör regeringens förslag avslås.

2. Begränsningar vid besök, punkt 2 (V)

av Karin Rågsjö (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår regeringens förslag till

1. lag om ändring i lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga i de delar det avser 15 1 §,

2. lag om ändring i lagen (1998:603) om verkställighet av sluten ungdomsvård i de delar det avser 16 e § första stycket.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:2834 av Maj Karlsson m.fl. (V) yrkande 7 och avslår proposition 2023/24:81 punkterna 1 och 2, båda i denna del.

Ställningstagande

Enligt regeringens egna överväganden finns det tungt vägande skäl mot att vägra en vårdnadshavare eller förälder ett besök eftersom det kan riskera att leda till skadliga följdverkningar för barnet eller den unge att inte få ha personlig kontakt med dessa under en längre tid. Regeringen anser även att vårdnadshavare eller föräldrar som utgångspunkt bör tillåtas att besöka den intagne.

Jag anser att besök även i fortsättningen ska vara en rättighet för barn och unga som vårdas på särskilda ungdomshem med stöd av lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga och som är dömda till sluten ungdomsvård. Därför bör förslaget avslås.

3. Kroppsvisitation av besökare, punkt 3 (S, C, MP)

av Fredrik Lundh Sammeli (S), Yasmine Bladelius (S), Mikael Dahlqvist (S), Anna Vikström (S), Christofer Bergenblock (C), Ulrika Westerlund (MP) och Dzenan Cisija (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga med den ändringen att uttrycket ”, om möjligt,” ska utgå från 15 p § andra stycket,

2. lag om ändring i lagen (1998:603) om verkställighet av sluten ungdomsvård med den ändringen att uttrycket ”, om möjligt,” ska utgå från 16 h § andra stycket.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:2830 av Fredrik Lundh Sammeli m.fl. (S) yrkandena 1 och 2 samt bifaller delvis proposition 2023/24:81 punkterna 1 och 2, båda i denna del.

Ställningstagande

I förslaget till ändringar i lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga och lagen om verkställighet av sluten ungdomsvård anges det en begränsning där kroppsvisitation endast ”om möjligt” ska utföras i närvaro av en annan person än den som genomför visitationen. Vi anser att allt ensamarbete i klientnära kontakter ska förbjudas och föreslår därför att formuleringen ”om möjligt” utgår.

4. Placering med säkerhetsnivå, punkt 5 (V)

av Karin Rågsjö (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2023/24:2834 av Maj Karlsson m.fl. (V) yrkande 1.

Ställningstagande

Jag anser att regeringen bör återkomma med förslag som säkerställer att enbart barn och unga som dömts till sluten ungdomsvård och har behov av placering med säkerhetsnivå 1 ska kunna placeras på ett sådant hem samt att övriga barn och unga bör placeras på ungdomshem med säkerhetsnivå 2 och 3 oavsett om den unge vårdas med stöd av LVU eller är dömd till sluten ungdomsvård.

Jag anser således att enbart barn och unga som dömts till sluten ungdomsvård och har behov av placering med högsta säkerhet ska kunna placeras på ungdomshem med säkerhetsnivå 1 – hög säkerhet. Det kan exempelvis finnas behov av en sådan placering när det finns kopplingar till gängkriminalitet med risk för fritagning och rymning.

5. Placering på separata avdelningar, punkt 6 (V)

av Karin Rågsjö (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2023/24:2834 av Maj Karlsson m.fl. (V) yrkande 2.

Ställningstagande

Jag anser att regeringen bör återkomma med förslag som säkerställer att barn och unga som är dömda till sluten ungdomsvård ska placeras på separata avdelningar inom respektive ungdomshem med säkerhetsnivå 2 och 3.

Enligt min mening är det inte lämpligt att unga som vårdas med stöd av lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga placeras tillsammans med barn och unga som är dömda till sluten ungdomsvård, eftersom även dessa gruppers behov skiljer sig avsevärt på generell nivå. Jag anser därför att barn

och unga som är dömda till slutna ungdomsvård, som inte har behov av säkerhetsnivå 1, ska placeras på separata avdelningar inom respektive ungdomshem med säkerhetsnivå 2 och 3.

6. Placering av flickor, punkt 7 (V)

av Karin Rågsjö (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2023/24:2834 av Maj Karlsson m.fl. (V) yrkande 3.

Ställningstagande

Jag anser att regeringen bör återkomma med förslag som säkerställer att flickor inte placeras med pojkar bortsett från på ungdomshem med säkerhetsnivå 3.

För att stärka säkerheten och kvaliteten av vården anser jag således att flickor inte bör placeras med pojkar bortsett från på ungdomshem med säkerhetsnivå 3. Även där bör pojkar som exempelvis begått sexualbrott eller riskerar att begå sexualbrott separeras från flickor.

7. Kunskapsbaserad implementering, punkt 8 (C)

av Christofer Bergenblock (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2023/24:2837 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 3.

Ställningstagande

Jag anser att regeringen bör se över och stärka förutsättningarna för Sis att implementera den nya lagstiftningen på ett kunskapsbaserat sätt.

Sis befintliga svårigheter med att ge individuellt anpassad vård av hög kvalitet ger tyvärr anledning till oro vad gäller Sis möjlighet att följa proportionalitetsprincipen och uppfylla kravet på att löpande överväga placeringen. Enligt min mening behöver regeringen därför göra mer för att

säkerställa att Sis, under den tid myndigheten fortfarande existerar, använder bästa tillgängliga kunskap i vården av unga.

8. Omprövning och överklagande, punkt 9 (V)

av Karin Rågsjö (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2023/24:2834 av Maj Karlsson m.fl. (V) yrkande 4.

Ställningstagande

Jag anser att regeringen bör återkomma med förslag som säkerställer att beslut om placering med förhöjd säkerhetsnivå regelbundet ska omprövas och kunna överklagas.

Regeringen föreslår ingen särskild process för omprövning och överklagande inom systemet med olika säkerhetsnivåer på Sis särskilda ungdomshem. Regeringen bedömer att den skyldighet Sis har att löpande beakta att barnet eller den unge inte ska vistas på ett hem med högre säkerhetsnivå än nödvändigt inbegriper att sådana överväganden görs.

Jag instämmer med några remissinstanser att risken för att barn och unga omotiverat placeras på ett särskilt ungdomshem med förhöjd säkerhetsnivå bör medföra att placeringsbeslut av rättssäkerhetsskäl regelbundet ska omprövas och kunna överklagas. Vid behov ska placeringsbesluten ändras.

9. Användning av elektroniska kommunikationstjänster vid vård på ett särskilt ungdomshem med säkerhetsnivå 1 med stöd av 3 § lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga, punkt 10 (V)

av Karin Rågsjö (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2023/24:2834 av Maj Karlsson m.fl. (V) yrkande 5.

Ställningstagande

Jag anser att regeringen bör återkomma med förslag som säkerställer att endast den som vårdas på ett särskilt ungdomshem med säkerhetsnivå 1 med stöd av 3 § lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga ska få använda elektroniska kommunikationstjänster endast för att stå i förbindelse med en annan person.

Regeringen föreslår att den som vårdas på ett särskilt ungdomshem med förhöjd säkerhetsnivå med stöd av 3 § lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga ska få använda elektroniska kommunikationstjänster endast för att stå i förbindelse med en annan person. Sådan kommunikation ska bara få förekomma med utrustning som tillhandahålls eller godkänns av Sis och i den utsträckning det är lämpligt.

Jag anser att förslaget är alltför generellt och inte proportionerligt i förhållande till barns och ungas behov, vilket även är en kritik som lyfts fram av flertalet remissinstanser. Jag anser att endast barn och unga som vårdas på ett särskilt ungdomshem med säkerhetsnivå 1 ska omfattas av den generella begränsningen av användningen av elektroniska kommunikationstjänster.

10. Undantag från reglerna vid särskilda skäl, punkt 11 (MP)

av Ulrika Westerlund (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2023/24:2838 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkande 2.

Ställningstagande

Jag anser att regeringen bör se över frågan om möjligheten att göra undantag från reglerna vid särskilda skäl.

Enligt Barnombudsmannen kan det finnas ett behov av att kunna göra undantag från reglerna i enskilda fall. Om ett barn som placeras enligt LVU placeras på en institution med högre säkerhet innebär det att barnet enligt de nya reglerna inte får tillgång till elektroniska kommunikationstjänster, vilket kan upplevas som mycket inskränkande. Jag håller med Barnombudsmannen om detta och anser att regeringen särskilt bör se över frågan om undantag och individuella bedömningar och återkomma med lämplig justering.

11. Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser, punkt 12 (V, MP)

av Karin Rågsjö (V) och Ulrika Westerlund (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2023/24:2834 av Maj Karlsson m.fl. (V) yrkande 8 och
2023/24:2838 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkande 4.

Ställningstagande

Vi anser att regeringen bör återkomma med förslag på ett senare ikraftträdande. Regeringen föreslår att de föreslagna ändringarna ska träda i kraft den 15 maj 2024. Vi anser att ikraftträdandet bör vara senare än det eftersom Sis behöver tid på sig att ta fram rutiner och vägledning samt utbilda personal för att hanteringen ska bli rättssäker.

12. Uppföljning och utvärdering av reformen, punkt 13 (C)

av Christofer Bergenblock (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2023/24:2837 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkandena 1, 2, 4 och 5 samt
avslår motion
2023/24:2838 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkandena 1 och 3.

Ställningstagande

Inledningsvis anser jag att regeringen vid utvärdering av reformen bör överväga krav om ett regelbundet tidsintervall för uppföljning av individuella beslut. Jag anser också att regeringen vid utvärdering av reformen bör se över om befintlig lagstiftning säkerställer den enskildes rättssäkerhet vid individuella beslut. Vidare bör regeringen ge lämplig tillsynsmyndighet i uppdrag att föra löpande tillsyn över Sis implementering av den nya lagstiftningen. Avslutningsvis anser jag att regeringen under den tid Sis består

som myndighet årligen bör återkomma till riksdagen med en redovisning av reformens effekter och uppföljning.

13. Uppföljning och utvärdering av reformen, punkt 13 (MP)

av Ulrika Westerlund (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:2838 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkandena 1 och 3 samt avslår motion

2023/24:2837 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkandena 1, 2, 4 och 5.

Ställningstagande

Jag anser att reformen behöver följas noggrant och kontinuerligt från start. Regeringen bör säkerställa att det görs på lämpligt sätt. Jag anser också att regeringen bör se över frågan om uppföljning ur barn- och rättssäkerhetsperspektiv där barnrättsföreträdare finns med. Barnrättsföreträdare ska på lämpligt sätt kunna finnas med i en sådan uppföljning.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2023/24:81 Begränsningar och kontroll i fråga om elektroniska kommunikationstjänster och besök på särskilda ungdomshem:

1. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga.
2. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1998:603) om verkställighet av sluten ungdomsvård.

Följdmotionerna

2023/24:2830 av Fredrik Lundh Sammeli m.fl. (S):

1. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga med den ändringen att uttrycket ”, om möjligt,” ska utgå från 15 p § sista stycket.
2. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen om verkställighet av sluten ungdomsvård med den ändringen att uttrycket ”, om möjligt,” ska utgå från 16 h § sista stycket.

2023/24:2834 av Maj Karlsson m.fl. (V):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag som säkerställer att enbart barn och unga som dömts till sluten ungdomsvård och har behov av placering i säkerhetsnivå 1 ska kunna placeras där samt att övriga barn och unga bör placeras på ungdomshem med säkerhetsnivå 2 och 3 oavsett om den unge vårdas med stöd av LVU eller är dömd till sluten ungdomsvård, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag som säkerställer att barn och unga som är dömda till sluten ungdomsvård ska placeras på separata avdelningar inom respektive ungdomshem med säkerhetsnivå 2 och 3 och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag som säkerställer att flickor inte placeras med pojkar bortsett från på ungdomshem med säkerhetsnivå 3 och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag som säkerställer att

- placeringsbeslut i förhöjd säkerhetsnivå regelbundet ska omprövas och ska kunna överklagas och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag som säkerställer att endast den som vårdas på ett särskilt ungdomshem med säkerhetsnivå 1 med stöd av 3 § lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga ska få använda elektroniska kommunikationstjänster endast för att stå i förbindelse med en annan person och tillkännager detta för regeringen.
 6. Riksdagen avslår proposition 2023/24:81 i den del som avser 16 § och 16 d § lag om ändring i lagen (1998:603) om verkställighet av sluten ungdomsvård.
 7. Riksdagen avslår proposition 2023/24:81 i den del som avser 15 1 § lag om ändring i lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga och 16 e § första stycket lag om ändring i lagen (1998:603) om verkställighet av sluten ungdomsvård.
 8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag på ett senare ikraftträdande och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:2837 av Martina Johansson m.fl. (C):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen vid utvärdering av reformen bör överväga krav om ett regelbundet tidsintervall för uppföljning av individuella beslut och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen vid utvärdering av reformen bör se över om befintlig lagstiftning säkerställer den enskildes rättssäkerhet vid individuella beslut och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör se över och stärka förutsättningarna för Statens institutionsstyrelse att implementera den nya lagstiftningen på ett kunskapsbaserat sätt och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ge lämplig tillsynsmyndighet i uppdrag att föra löpande tillsyn över Statens institutionsstyrels implementering av den nya lagstiftningen och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen under den tid Statens institutionsstyrelse består som myndighet årligen bör återkomma till riksdagen med en redovisning av reformens effekter och uppföljning och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:2838 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att reformen behöver följas noggrant och kontinuerligt från start och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om möjligheten att göra undantag från reglerna vid särskilda skäl och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om uppföljning ur barn- och rättssäkerhetsperspektiv där barnrättsföreträdare finns med, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om för snabbt ikraftträdande och tillkännager detta för regeringen.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

1 Förslag till lag om ändring i lagen (1990:52)
med särskilda bestämmelser om vård av unga

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga

dels att 12, 15, 15 a, 18, 20–20 b, 42 och 43 §§ ska ha följande lydelse,
dels att det ska införas tretton nya paragrafer, 15 e–15 q §§, och närmast före 15, 15 e, 15 j, 15 l, 15 q och 20 a §§ nya rubriker av följande lydelse,

dels att det närmast före 16 § ska införas en ny rubrik som ska lyda ”Otillåtna föremål”.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

12 §¹

För vård av unga som på någon grund som anges i 3 § behöver stå under särskilt noggrann tillsyn ska det finnas särskilda ungdomshem.

Om socialnämnden har beslutat att den unge ska vistas i ett *hem som avses i första stycket* ska Statens institutionsstyrelse anvisa plats i ett sådant hem. I akuta situationer ska Statens institutionsstyrelse omedelbart anvisa en sådan plats.

För vård av unga som på någon grund som anges i 3 § behöver stå under särskilt noggrann tillsyn ska det finnas särskilda ungdomshem. *Hemmen ska vara indelade i säkerhetsnivåer. Ett hem som inte tillhör den lägsta nivån har förhöjd säkerhetsnivå.*

Om socialnämnden har beslutat att den unge ska vistas i ett *särskilt ungdomshem* ska Statens institutionsstyrelse anvisa plats i ett sådant hem. I akuta situationer ska Statens institutionsstyrelse omedelbart anvisa en sådan plats.

Den unge får inte anvisas en plats som innebär mer ingripande övervakning och kontroll än vad som är nödvändigt för genomförandet av vården eller för att ordningen eller säkerheten på hemmet ska kunna upprätthållas.

¹ Senaste lydelse 2018:652.

Begränsning av rörelsefriheten15 §²

Om den unge vårdas på någon grund som anges i 3 § och vistas i ett *hem för särskilt noggrann tillsyn*, får han eller hon hindras att lämna hemmet och i övrigt underkastas den begränsning av rörelsefriheten som är nödvändig för att vården *skall* kunna genomföras. Den unges rörelsefrihet får också inskränkas när det behövs av hänsyn till andra intagnas eller personalens säkerhet.

Om den unge vårdas på någon grund som anges i 3 § och vistas i ett *särskilt ungdomshem*, får han eller hon hindras att lämna hemmet och i övrigt underkastas den begränsning av rörelsefriheten som är nödvändig för att vården *ska* kunna genomföras. Den unges rörelsefrihet får också inskränkas när det behövs av hänsyn till andra intagnas eller personalens säkerhet.

15 a §³

Den som omfattas av bestämmelserna i 15 § *har rätt att använda elektroniska kommunikationstjänster, ta emot besök samt vistas utanför hemmet* i den utsträckning det är lämpligt. För den som omfattas av 15 § *får rätten att använda elektroniska kommunikationstjänster och ta emot besök vägras eller begränsas om det kan äventyra vården eller ordningen vid hemmet. Ett sådant beslut får gälla högst 14 dagar. När det inte längre finns förutsättningar för beslutet ska det upphävas.*

Den som omfattas av bestämmelserna i 15 § *får*, i den utsträckning det är lämpligt, *vistas utanför det särskilda ungdomshemmet under en på förhand bestämd tid, dock högst fyra veckor.*

Den som avses i första stycket får vistas utanför hemmet under en på förhand bestämd tid, dock högst fyra veckor.

Beslut om inskränkning i rätten att använda elektroniska kommunikationstjänster eller ta emot besök samt beslut om vistelse utanför hemmet fattas av Statens institutionsstyrelse. Beslut om vistelse utanför hemmet ska fattas efter samråd med socialnämnden.

Beslut om vistelse utanför hemmet fattas av *Statens institutionsstyrelse* efter samråd med socialnämnden.

² Senaste lydelse 2003:420.

³ Senaste lydelse 2018:652.

I lagen (1996:981) om besöksinskränkningar vid viss tvångsvård finns bestämmelser om besök på vårdinstitutioner enligt denna lag.

Begränsningar av användningen av elektroniska kommunikationstjänster

15 e §

På särskilda ungdomshem utan förhöjd säkerhetsnivå får den som omfattas av bestämmelserna i 15 § använda elektroniska kommunikationstjänster endast i den utsträckning det är lämpligt.

15 f §

På särskilda ungdomshem med förhöjd säkerhetsnivå får den som omfattas av bestämmelserna i 15 § använda elektroniska kommunikationstjänster endast för att stå i förbindelse med en annan person.

Sådan kommunikation får bara ske med utrustning som tillhandahålls eller godkänns av Statens institutionsstyrelse och i den utsträckning det är lämpligt.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om att undantag från begränsningen i första stycket får göras för viss verksamhet eller i vissa situationer under förutsättning att användningen är särskilt angelägen och inte äventyrar säkerheten eller ordningen på hemmet.

15 g §

Den unge får, utöver vad som anges i 15 e och 15 f §§, vägras att använda elektroniska kommunikationstjänster om användningen kan äventyra vården av den unge, ordningen eller säkerheten på det särskilda ungdomshemmet eller vara till skada för den unge eller för någon annan, på ett sätt

som inte kan avhjälpas genom att användningen begränsas, avlyssnas eller kontrolleras enligt 15 h §.

15 h §

Den unges användning av elektroniska kommunikationstjänster enligt 15 e och 15 f §§ får begränsas, avlyssnas eller på något annat sätt kontrolleras om det behövs med hänsyn till värden av den unge, ordningen eller säkerheten på det särskilda ungdomshemmet eller för att förhindra skada för den unge eller för någon annan.

Vid avlyssning eller annan kontroll ska den unge och den som den unge ska kommunicera med informeras om kontrollen i förväg.

Kommunikation mellan den unge och en advokat som biträder den unge i en rättslig angelägenhet får inte avlyssnas eller på något annat sätt kontrolleras.

15 i §

Ett beslut enligt 15 g eller 15 h § får gälla i högst 30 dagar. När det inte längre finns förutsättningar för beslutet ska det upphävas.

Omhändertagande av utrustning för elektroniska kommunikationstjänster

15 j §

På särskilda ungdomshem utan förhöjd säkerhetsnivå får den unges utrustning för elektroniska kommunikationstjänster omhändertas och förvaras för den unges räkning när ett beslut har fattats enligt 15 g eller 15 h § att vägra, begränsa, avlyssna eller på något annat sätt kontrollera användningen.

Utrustning som har omhändertagits enligt första stycket ska lämnas tillbaka till den unge senast

i samband med att beslutet att vägra, begränsa, avlyssna eller på något annat sätt kontrollera användningen upphör att gälla.

Utrustning för elektroniska kommunikationstjänster får även samlas in under en behandlingsaktivitet, sysselsättning eller dygnsvila.

15 k §

På särskilda ungdomshem med förhöjd säkerhetsnivå får den som omfattas av bestämmelserna i 15 § inte inneha eller ta emot utrustning för elektroniska kommunikationstjänster. Sådan utrustning ska omhändertas och förvaras för den unges räkning.

Utrustning som har omhändertagits ska lämnas tillbaka till den unge senast i samband med att han eller hon inte längre ska vistas på ett hem med förhöjd säkerhetsnivå.

Begränsningar av besök

15 l §

Den som omfattas av bestämmelserna i 15 § får ta emot besök endast i den utsträckning det är lämpligt.

I lagen (1996:981) om besöksinskränkningar vid viss tvångsvård finns ytterligare bestämmelser om besök på vårdinstitutioner som omfattas av denna lag.

15 m §

Ett besök till den unge får, utöver vad som anges i 15 l §, vägras om det kan äventyra vården av den unge, ordningen eller säkerheten på det särskilda ungdomshemmet eller vara till skada för den unge eller för någon annan, på ett sätt som inte kan avhjälpas genom att besöket till den unge begränsas, övervakas eller kontrolleras enligt 15 n §.

15 n §

Ett besök till den unge enligt 15 l § får begränsas, övervakas eller på något annat sätt kontrolleras om det behövs med hänsyn till vården av den unge, ordningen eller säkerheten på det särskilda ungdomshemmet eller för att förhindra skada för den unge eller för någon annan.

Vid övervakning eller annan kontroll ska den unge och besökaren informeras om kontrollen i förväg.

Ett besök av en advokat som biträder den unge i en rättslig angelägenhet får övervakas eller kontrolleras endast om advokaten eller den unge begär det.

15 o §

Ett beslut enligt 15 m eller 15 n § får gälla i högst 30 dagar. När det inte längre finns förutsättningar för beslutet ska det upphävas.

15 p §

Om det är nödvändigt av säkerhetsskäl, får ett besök till den som omfattas av bestämmelserna i 15 § villkoras av att besökaren genomgår kroppsvisitation.

Vid kroppsvisitation ska den som kontrolleras visas all den hänsyn som omständigheterna medger. Kroppsvisitation ska, om möjligt, utföras i närvaro av en annan person än den som genomför visitationen.

Bakgrundskontroll*15 q §*

Vid bedömningen av om kommunikation eller besök bör vägras, begränsas eller kontrolleras enligt 15 g, 15 h, 15 m eller 15 n § ska det, om det behövs, undersökas om den som den unge vill kommunicera med eller få besök av är dömd eller misstänkt för brott.

I den utsträckning det behövs får upplysningar också hämtas in om personliga förhållanden i övrigt i fråga om besökaren eller den som den unge vill kommunicera med.

Besökaren eller den som den unge vill kommunicera med ska i förväg informeras om att en bakgrundskontroll enligt första stycket kan göras och vad kontrollen kan omfatta.

18 §⁴

Bestämmelserna i 16, 17, 17 b och 17 c §§ ska gälla för alla som vårdas *i ett hem för särskilt noggrann tillsyn*, om det är nödvändigt för att genomföra vården och upprätthålla ordningen vid hemmet och regeringen, eller efter regeringens bemyndigande, Statens institutionsstyrelse medger det.

Bestämmelserna i 16, 17, 17 b och 17 c §§ ska gälla för alla som vårdas *på ett särskilt ungdomshem*, om det är nödvändigt för att genomföra vården och upprätthålla ordningen *på* hemmet och regeringen, eller efter regeringens bemyndigande, Statens institutionsstyrelse medger det.

20 §⁵

Har narkotika, alkoholhaltiga drycker, andra berusningsmedel, sådana medel som avses i lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel eller sådana varor som omfattas av lagen (1999:42) om förbud mot vissa hälsofarliga varor omhändertagits enligt 16 eller 19 § eller *har* sådan egendom påträffats *inom ett hem för särskilt noggrann tillsyn* utan att det finns någon känd ägare till egendomen, ska Statens institutionsstyrelse låta förstöra eller sälja egendomen enligt bestämmelserna om beslagtagna egendom i 2 § 1 första stycket lagen (1958:205) om förverkande av alkohol m.m. Belopp som har *erhållits* vid försäljning tillfaller staten.

Om narkotika, alkoholhaltiga drycker, andra berusningsmedel, sådana medel som avses i lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel eller sådana varor som omfattas av lagen (1999:42) om förbud mot vissa hälsofarliga varor *har* omhändertagits enligt 16 eller 19 § eller *om* sådan egendom påträffats *på ett särskilt ungdomshem* utan att det finns någon känd ägare till egendomen, ska Statens institutionsstyrelse låta förstöra eller sälja egendomen enligt bestämmelserna om beslagtagna egendom i 2 § 1 första stycket lagen (1958:205) om förverkande av alkohol m.m. Belopp som har *tagits emot* vid försäljning tillfaller staten.

⁴ Senaste lydelse 2018:652.

⁵ Senaste lydelse 2019:358.

Detsamma ska gälla i fråga om injektionssprutor, kanyler och andra föremål som är särskilt ägnade att användas för missbruk av eller annan befattnin med narkotika.

Gemensamma bestämmelser om de särskilda befogenheterna

20 a §⁶

Tvångsåtgärder enligt 15–15 d §§ och 17–19 §§ får användas endast om de står i rimlig proportion till syftet med åtgärden. Är mindre ingripande åtgärder tillräckliga, ska de användas.

Särskilda befogenheter enligt 15–15 d, 15 g–15 j, 15 m–15 q och 17–19 §§ får användas endast om de står i rimlig proportion till syftet med åtgärden. Om mindre ingripande åtgärder är tillräckliga, ska de användas.

Den unge ska ges möjlighet att på lämpligt sätt följa vad som händer i omvärlden.

20 b §⁷

I 15 a, 17 c och 18–20 §§ finns bestämmelser om att beslut fattas av Statens institutionsstyrelse. Härutöver fattas beslut enligt 15 och 15 b–17 b §§ av Statens institutionsstyrelse.

Utöver vad som anges i 15 a, 17 c och 18–20 §§ fattas beslut enligt 15, 15 b–15 d, 15 g, 15 h, 15 j, 15 m, 15 n, 15 p och 16–17 b §§ av Statens institutionsstyrelse.

42 §⁸

Beslut av Statens institutionsstyrelse enligt denna lag får överklagas till allmän förvaltningsdomstol, om beslutet gäller

1. inskränkningar i rätten att använda elektroniska kommunikationstjänster eller ta emot besök enligt 15 a §,

1. inskränkningar i rätten att använda elektroniska kommunikationstjänster enligt 15 g eller 15 h § eller ta emot besök enligt 15 m eller 15 n §,

2. vård vid en låsbar enhet enligt 15 b §, avskildhet enligt 15 c § eller vård i enskildhet enligt 15 d §,

3. kroppsvisitation eller ytlig kroppsbesiktning enligt 17 §,

4. skyldighet att lämna blod-, urin-, utandnings-, saliv- eller svettprov enligt 17 a §,

5. rumsvisitation enligt 17 b §,

6. övervakning av brev och andra försändelser enligt 19 §, eller

7. förstörande eller försäljning av egendom enligt 20 §.

Överklagande prövas av den förvaltningsrätt som meddelat beslutet om vård.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

⁶ Senaste lydelse 2018:652.

⁷ Senaste lydelse 2018:652.

⁸ Senaste lydelse 2018:652.

43 §⁹

Polismyndigheten eller, om det gäller en transport av någon som vårdas i ett sådant särskilt hem som avses i 12 §, Kriminalvården ska lämna hjälp för att på begäran av

1. socialnämnden eller nämndens ordförande eller rätten bereda en läkare, som avses i 32 §, tillträde till den unges hem eller för att föra den unge till läkarundersökningen,

2. socialnämnden eller någon ledamot eller tjänsteman som nämnden har förordnat genomföra beslut om vård eller omhändertagande med stöd av denna lag, och

3. Statens institutionsstyrelse efterforska och hämta den som vårdas *vid* ett *hem för särskilt noggrann tillsyn* på någon grund som anges i 3 §, om den unge har avvikit från hemmet, eller ombesörja någon annan förflyttning av honom eller henne.

3. Statens institutionsstyrelse efterforska och hämta den som vårdas *på* ett *särskilt ungdomshem* på någon grund som anges i 3 §, om den unge har avvikit från hemmet, eller ombesörja någon annan förflyttning av honom eller henne.

En begäran enligt första stycket får göras endast om

1. det på grund av särskilda omständigheter kan befaras att åtgärden inte kan utföras utan att de särskilda befogenheter som anges i 10 och 10 a §§ polislagen (1984:387) eller, om det gäller en transport som utförs av Kriminalvården, 4 kap. 4 § och 10 § första stycket häkteslagen (2010:611) behöver tillgripas, eller

2. det annars finns synnerliga skäl.

Andra stycket gäller inte en begäran av rätten och inte heller en begäran av Statens institutionsstyrelse om efterforskning.

-
1. Denna lag träder i kraft den 15 maj 2024.
 2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för beslut som meddelats före ikraftträdandet.
 3. Ett särskilt ungdomshem som inte är indelat i någon säkerhetsnivå vid ikraftträdandet ska anses vara ett hem utan förhöjd säkerhetsnivå.

⁹ Senaste lydelse 2017:135.

2 Förslag till lag om ändring i lagen (1998:603) om verkställighet av sluten ungdomsvård

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1998:603) om verkställighet av sluten ungdomsvård,

dels att 2, 12 och 16 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas nio nya paragrafer, 16 a–16 i §§, och närmast före 12, 16, 16 d, 16 e och 16 i §§ nya rubriker av följande lydelse,

dels att det närmast före 13 § ska införas en ny rubrik som ska lyda ”Begränsningar i rörelsefriheten”,

dels att det närmast före 14 § ska införas en ny rubrik som ska lyda ”Verkställighet på låsbar enhet”,

dels att det närmast före 14 a § ska införas en ny rubrik som ska lyda ”Vård i avskildhet”,

dels att det närmast före 15 § ska införas en ny rubrik som ska lyda ”Otillåtna föremål”,

dels att det närmast före 17 § ska införas en ny rubrik som ska lyda ”Avskildhet”,

dels att det närmast före 17 a § ska införas en ny rubrik som ska lyda ”Provtagning”,

dels att det närmast före 18 § ska införas en ny rubrik som ska lyda ”Vistelse utanför det särskilda ungdomshemmet”,

dels att det närmast före 18 a § ska införas en ny rubrik som ska lyda ”Förberedelse inför ett liv i frihet”,

dels att det närmast före 18 b § ska införas en ny rubrik som ska lyda ”Gemensamma bestämmelser om kontroll- och tvångsåtgärderna”.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §

Verkställigheten av sluten ungdomsvård *skall* utformas så att den dömdes anpassning i samhället främjas och att de skadliga följderna av frihetsberövandet motverkas

Verkställigheten av sluten ungdomsvård *ska* utformas så att den dömdes anpassning i samhället främjas och att de skadliga följderna av frihetsberövandet motverkas.

Den dömda får inte placeras så att han eller hon omfattas av mer ingripande övervakning och kontroll än vad som är nödvändigt för genomförandet av vården eller för att ordningen eller säkerheten på det särskilda ungdomshemmet ska kunna upprätthållas.

Nödvändig vård och behandling

12 §

Den dömda *skall* ges nödvändig vård och behandling och ges tillfälle till utbildning, aktiviteter,

Den dömda *ska* ges nödvändig vård och behandling och ges tillfälle till utbildning, aktiviteter, förstärkelse, fysisk träning och vistelse utomhus.

förströelse, fysisk träning och vistelse utomhus.

Den dömda ska ges möjlighet att på lämpligt sätt följa vad som händer i omvärlden.

Begränsningar av användningen av elektroniska kommunikationstjänster

16 §¹

Den dömda har rätt att använda elektroniska kommunikationstjänster och ta emot besök i den utsträckning det är lämpligt. Den dömdes rätt att använda elektroniska kommunikationstjänster och ta emot besök får dock vägras eller begränsas om det behövs med hänsyn till ordningen eller säkerheten vid det särskilda ungdomshemmet eller om det kan motverka den dömdes anpassning i samhället eller annars vara till skada för honom eller henne eller till skada för någon annan.

Ett beslut om inskränkning i rätten att använda elektroniska kommunikationstjänster eller ta emot besök får gälla i högst 14 dagar. När det inte längre finns förutsättningar för beslutet ska det upphävas.

Den dömda får använda elektroniska kommunikationstjänster endast för att stå i förbindelse med en annan person under den tid han eller hon avtjänar sluten ungdomsvård på ett särskilt ungdomshem.

Sådan kommunikation får bara ske med utrustning som tillhandahålls eller godkänns av Statens institutionsstyrelse och i den utsträckning det är lämpligt.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om att undantag från begränsningen i första stycket får göras för viss verksamhet eller i vissa situationer under förutsättning att användningen är särskilt angelägen och inte äventyrar säkerheten eller ordningen på hemmet.

16 a §

Den dömda får, utöver vad som anges i 16 §, vägras att använda elektroniska kommunikationstjänster om användningen kan

¹ Senaste lydelse 2018:653.

äventyra ordningen eller säkerheten på det särskilda ungdomshemmet, motverka den dömdes anpassning i samhället eller vara till skada för den dömda eller för någon annan, på ett sätt som inte kan avhjälpas genom att användningen begränsas, avlyssnas eller kontrolleras enligt 16 b §.

16 b §

Den dömdes användning av elektroniska kommunikationstjänster får begränsas, avlyssnas eller på något annat sätt kontrolleras om det behövs med hänsyn till

- ordningen eller säkerheten på det särskilda ungdomshemmet,
- den dömdes anpassning till samhället, eller
- att förhindra skada för den dömda eller för någon annan.

Vid avlyssning eller annan kontroll ska den dömda och den som den dömda ska kommunicera med informeras om kontrollen i förväg.

Kommunikation mellan den dömda och en advokat som biträder den dömda i en rättslig angelägenhet får inte avlyssnas eller på något annat sätt kontrolleras.

16 c §

Ett beslut enligt 16 a eller 16 b § får gälla i högst 30 dagar. När det inte längre finns förutsättningar för beslutet ska det upphävas.

Omhändertagande av utrustning för elektroniska kommunikationstjänster

16 d §

Den dömda får inte inneha eller ta emot utrustning för elektroniska kommunikationstjänster under den tid han eller hon avtjänar sluten

ungdomsvård på ett särskilt ungdomshem. Sådan utrustning ska omhändertas och förvaras för den dömdes räkning.

Utrustning som har omhändertagits ska lämnas tillbaka till den dömden senast i samband med att verkställigheten av den slutna ungdomsvården upphör.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om att undantag från första stycket får göras under vistelse på ett särskilt ungdomshem utan förhöjd säkerhetsnivå om det kan ske utan att äventyra säkerheten eller ordningen på hemmet.

Begränsningar av besök

16 e §

Den dömden får ta emot besök endast i den utsträckning det är lämpligt.

Ett besök till den dömden får, utöver vad som anges i första stycket, vägras om det kan äventyra ordningen eller säkerheten på det särskilda ungdomshemmet, motverka den dömdes anpassning i samhället eller vara till skada för den dömden eller för någon annan, på ett sätt som inte kan avhjälpas genom att besöket till den dömden begränsas, övervakas eller kontrolleras enligt 16 f §.

16 f §

Ett besök till den dömden får begränsas, övervakas eller på något annat sätt kontrolleras om det behövs med hänsyn till

- ordningen eller säkerheten på det särskilda ungdomshemmet,*
- den dömdes anpassning till samhället, eller*
- att förhindra skada för den dömden eller för någon annan.*

Vid övervakning eller annan kontroll ska den dömden och

besökaren informeras om kontrollen i förväg.

Ett besök av en advokat som biträder den dömde i en rättslig angelägenhet får övervakas eller kontrolleras endast om advokaten eller den dömde begär det.

16 g §

Ett beslut enligt 16 e § andra stycket eller 16 f § får gälla i högst 30 dagar. När det inte längre finns förutsättningar för beslutet ska det upphävas.

16 h §

Om det är nödvändigt av säkerhetsskäl får ett besök villkoras av att besökaren genomgår kroppsvisitation.

Vid kroppsvisitation ska den som kontrolleras visas all den hänsyn som omständigheterna medger. Kroppsvisitation ska, om möjligt, utföras i närvaro av en annan person än den som genomför visitationen.

Bakgrundskontroll

16 i §

Vid bedömningen av om kommunikation eller besök bör vägras, begränsas eller kontrolleras enligt 16 a, 16 b, 16 e eller 16 f § ska det, om det behövs, undersökas om den som den dömde vill kommunicera med eller få besök av är dömd eller misstänkt för brott.

I den utsträckning det behövs får upplysningar också hämtas in om personliga förhållanden i övrigt i fråga om besökaren eller den som den dömde vill kommunicera med.

Besökaren eller den som den dömde vill kommunicera med ska i förväg informeras om att en bakgrundskontroll enligt första stycket kan göras och vad kontrollen kan omfatta.

-
1. Denna lag träder i kraft den 15 maj 2024.
 2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för beslut som meddelats före ikraftträdandet.

BILAGA 3

Justitieutskottets yttrande 2023/24:JuU3y

Begränsningar och kontroll i fråga om elektroniska kommunikationstjänster och besök på särskilda ungdomshem

Till socialutskottet

Socialutskottet beslutade den 2 april 2024 att ge justitieutskottet tillfälle att yttra sig över proposition 2023/24:81 Begränsningar och kontroll i fråga om elektroniska kommunikationstjänster och besök på särskilda ungdomshem och följdmotioner i de delar som berör justitieutskottets beredningsområde.

Justitieutskottet har beslutat att yttra sig över propositionen i de delar som rör justitieutskottets beredningsområde och över kommittémotionerna 2023/24:2830 (S) yrkande 2, 2023/24:2834 (V) yrkande 1–4 och 6–8, 2023/24:2837 (C) yrkande 1–5 och 2023/24:2838 (MP) yrkande 1–4.

Utifrån de utgångspunkter som justitieutskottet ska beakta anser utskottet att socialutskottet bör tillstyrka regeringens lagförslag och avstyrka motionsyrkandena.

I yttrandet finns fyra avvikande meningar (S, V, C och MP).

Utskottets överväganden

Bakgrund

Sluten ungdomsvård

Av 32 kap. 5 § brottsbalken följer att om rätten finner att påföljden för den som har begått brott innan han eller hon fyllt 18 år bör bestämmas till fängelse, ska personen i stället dömas till påföljden sluten ungdomsvård under viss tid. Detta gäller dock inte om det, med hänsyn till den tilltalades ålder vid lagföringen eller annan omständighet, finns särskilda skäl däremot. Påföljden får bestämmas till en viss begränsad tid, lägst 14 dagar och högst fyra år.

Av 1 § lagen (1998:603) om verkställighet av sluten ungdomsvård (LSU) följer att sluten ungdomsvård ska verkställas på sådana särskilda ungdomshem som avses i 12 § lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU), dvs. sådana särskilda ungdomshem som Statens institutionsstyrelse (Sis) har ansvar för. Av 2 § LSU framgår att verkställigheten av sluten ungdomsvård ska utformas så att den dömdes anpassning i samhället främjas och att de skadliga följderna av frihetsberövandet motverkas. Sis ansvarar enligt 3 § LSU för verkställigheten. Verkställigheten ska planeras och genomföras efter samråd med socialnämnden i den dömdes hemort. En individuellt utformad verkställighetsplan ska upprättas för den dömden.

Enligt 12 § LSU ska den dömden ges nödvändig vård och behandling och tillfälle till utbildning, aktiviteter, förströelse, fysisk träning och vistelse utomhus. I 13–18 c §§ LSU regleras de åtgärder som kan vidtas mot den dömden. Det handlar bl.a. om inskränkningar av den dömdes rörelsefrihet, begränsningar av användningen av elektroniska kommunikationstjänster, begränsningar av besök, kroppsvisitation, rumsvisitation och drogtester. En kontroll- eller tvångsåtgärd får enligt 18 b § LSU endast användas om den står i rimlig proportion till syftet med åtgärden.

Propositionen

Barn och unga ska placeras i ett särskilt ungdomshem med lämplig säkerhetsnivå

Regeringen föreslår att Sis särskilda ungdomshem ska vara indelade i säkerhetsnivåer. Ett hem som inte tillhör den lägsta nivån har förhöjd säkerhetsnivå. Den unge som är dömd till sluten ungdomsvård får inte placeras på ett särskilt ungdomshem som innebär att han eller hon omfattas av mer ingripande övervakning och kontroll än vad som är nödvändigt för att vården ska kunna genomföras eller för att ordningen eller säkerheten på hemmet ska kunna upprätthållas.

Generella begränsningar

Användning av elektroniska kommunikationstjänster – begränsningar för dem som avtjänar sluten ungdomsvård

Den dömd ska enligt regeringens förslag få använda elektroniska kommunikationstjänster endast för att stå i förbindelse med en annan person under den tid han eller hon avtjänar sluten ungdomsvård på ett särskilt ungdomshem. Sådan kommunikation ska bara få ske med utrustning som tillhandahålls eller godkänns av Sis och i den utsträckning det är lämpligt. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter om att undantag från begränsningen att den dömd endast får använda elektroniska kommunikationstjänster för att stå i förbindelse med en annan person får göras för viss verksamhet eller i vissa situationer, under förutsättning att användningen är särskilt angelägen och inte äventyrar säkerheten eller ordningen på hemmet.

Den dömd ska inte få inneha eller ta emot utrustning för elektroniska kommunikationstjänster under den tid han eller hon avtjänar sluten ungdomsvård på ett särskilt ungdomshem. Sådan utrustning ska omhändertas och förvaras för den dömdes räkning. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter om att undantag får göras från bestämmelsen om att utrustningen ska omhändertas under vistelse på ett särskilt ungdomshem utan förhöjd säkerhetsnivå om det kan ske utan att äventyra säkerheten eller ordningen på hemmet.

Begränsningar vid besök

Regeringen föreslår att den som är dömd till sluten ungdomsvård får ta emot besök endast i den utsträckning det är lämpligt.

Individuella begränsningar och kontroll av användningen av elektroniska kommunikationstjänster och i fråga om besök

Elektroniska kommunikationstjänster – förtydliganden i fråga om begränsning av användningen vid sluten ungdomsvård

Regeringen föreslår att för den som avtjänar sluten ungdomsvård på ett särskilt ungdomshem ska rätten att stå i förbindelse med en annan person genom elektroniska kommunikationstjänster få vägras om det kan äventyra ordningen eller säkerheten vid det särskilda ungdomshemmet, motverka den dömdes anpassning i samhället eller vara till skada för den dömd eller för någon annan, på ett sätt som inte kan avhjälpas genom att kommunikationen begränsas, avlyssnas eller kontrolleras. Kommunikationen ska få begränsas, avlyssnas eller på något annat sätt kontrolleras om det behövs av de skäl som anges ovan.

Förtydliganden i bestämmelserna om besök vid sluten ungdomsvård

Det ska förtydligas att ett besök till den som avtjänar sluten ungdomsvård ska få vägras om besöket kan äventyra ordningen eller säkerheten vid det särskilda

ungdomshemmet, motverka den dömdes anpassning i samhället eller vara till skada för den unge eller för någon annan, på ett sätt som inte kan avhjälpas genom att besöket begränsas, övervakas av personal eller kontrolleras på något annat sätt.

Det ska vara möjligt att kroppsvisitera besökare

Regeringen föreslår att ett besök ska få villkoras av att besökaren genomgår en kroppsvisitation om det är nödvändigt av säkerhetsskäl. Vid en kroppsvisitation ska all den hänsyn som omständigheterna medger iakttas och den ska, om möjligt, utföras i närvaro av en annan person än den som genomför visitationen. Möjligheten till kroppsvisitation ska gälla samtliga särskilda ungdomshem oavsett säkerhetsnivå om barnet eller den unge som ska besökas avtjänar sluten ungdomsvård enligt LSU.

Ökade möjligheter att genomföra bakgrundskontroller

Regeringen föreslår att vid bedömningen av om kommunikation eller besök bör vägras, begränsas eller kontrolleras ska det, om det behövs, undersökas om den som den unge vill kommunicera med eller få besök av är dömd eller misstänkt för brott. I den utsträckning det behövs ska upplysningar också få hämtas in om personliga förhållanden i övrigt i fråga om besökaren eller den som den unge vill kommunicera med. Befogenheten får användas endast om det står i rimlig proportion till syftet med åtgärden. Är mindre ingripande åtgärder tillräckliga, ska de användas.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Regeringen föreslår att de föreslagna ändringarna ska träda i kraft den 15 maj 2024. Äldre föreskrifter ska fortfarande gälla för beslut som meddelats före ikraftträdandet. Ett särskilt ungdomshem som inte är indelat i någon säkerhetsnivå vid ikraftträdandet ska anses vara ett hem utan förhöjd säkerhetsnivå.

Motionerna

Användning av elektroniska kommunikationstjänster under avtjänande av sluten ungdomsvård på ett särskilt ungdomshem

I kommittémotion 2023/24:2834 av Maj Karlsson m.fl. (V) yrkande 6 föreslås att riksdagen avslår proposition 2023/24:81 i den del som avser 16 och 16 d §§ lagen om ändring i lagen (1998:603) om verkställighet av sluten ungdomsvård. Motionärerna anser att denna begränsning av användningen av elektroniska kommunikationstjänster endast ska gälla för säkerhetsnivå 1. Därför bör regeringens förslag avslås.

Undantag från reglerna vid särskilda skäl

I kommittémotion 2023/24:2838 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkande 2 föreslås ett tillkännagivande om möjligheten att göra undantag från reglerna vid särskilda skäl.

Begränsningar vid besök

I kommittémotion 2023/24:2834 av Maj Karlsson m.fl. (V) yrkande 7 föreslås bl.a. att riksdagen avslår proposition 2023/24:81 i den del som avser 16 e § första stycket lagen om ändring i lagen (1998:603) om verkställighet av sluten ungdomsvård. Motionärerna anser att besök även i fortsättningen ska vara en rättighet för barn och unga som är dömda till sluten ungdomsvård. Därför bör regeringens förslag i denna del avslås.

Kroppsvsitation av besökare

I kommittémotion 2023/24:2830 av Fredrik Lundh Sammeli m.fl. (S) yrkande 2 föreslås att riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen om verkställighet av sluten ungdomsvård med den ändringen att uttrycket ”om möjligt” ska utgå från 16 h § sista stycket. Motionärerna anför att det i förslaget till ändringar av lagen om verkställighet av sluten ungdomsvård anges en begränsning där kroppsvsitation endast ”om möjligt” ska utföras i närvaro av en annan person än den som genomför visitationen. Motionärerna anser att allt ensamarbete i klientnära kontakter ska förbjudas och föreslår därför att formuleringen ”om möjligt” ska utgå.

Barns och ungas placering i ett särskilt ungdomshem med lämplig säkerhetsnivå

I kommittémotion 2023/24:2834 av Maj Karlsson m.fl. (V) yrkande 1 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör återkomma med förslag som säkerställer att enbart barn och unga som dömts till sluten ungdomsvård och har behov av placering i säkerhetsnivå 1 ska kunna placeras där samt att övriga barn och unga bör placeras på ungdomshem med säkerhetsnivå 2 och 3 oavsett om den unge vårdas med stöd av LVU eller är dömd till sluten ungdomsvård.

I yrkande 2 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör återkomma med förslag som säkerställer att barn och unga som är dömda till sluten ungdomsvård ska placeras på separata avdelningar inom respektive ungdomshem med säkerhetsnivå 2 och 3.

I yrkande 3 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör återkomma med förslag som säkerställer att flickor inte placeras med pojkar bortsett från på ungdomshem med säkerhetsnivå 3.

I yrkande 4 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör återkomma med förslag som säkerställer att placeringsbeslut i förhöjd säkerhetsnivå regelbundet ska omprövas och ska kunna överklagas.

I kommittémotion 2023/24:2837 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 3 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör se över och stärka förutsättningarna för Sis att implementera den nya lagstiftningen på ett kunskapsbaserat sätt. Sis befintliga svårigheter med att ge individuellt anpassad vård av hög kvalitet ger tyvärr anledning till oro när det gäller Sis möjlighet att efterleva proportionalitetsprincipen och kravet på att löpande överväga placeringen. Enligt motionärerna behöver regeringen därför göra mer för att säkerställa att Sis använder bästa tillgängliga kunskap i vården av unga.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

I kommittémotion 2023/24:2834 av Maj Karlsson m.fl. (V) yrkande 8 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör återkomma med förslag på ett senare ikraftträdande. Regeringen föreslår att de föreslagna ändringarna ska träda i kraft den 15 maj 2024. Motionärerna anser att ikraftträdandet bör vara senare än 15 maj 2024 eftersom Sis behöver tid på sig att ta fram rutiner och vägledningar samt att utbilda personal för att hanteringen ska bli rättssäker.

I kommittémotion 2023/24:2838 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkande 4 föreslås ett liknande tillkännagivande.

Uppföljning och utvärdering av reformen m.m.

I kommittémotion 2023/24:2837 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 1 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen vid utvärdering av reformen bör överväga krav om ett regelbundet tidsintervall för uppföljning av individuella beslut. I yrkande 2 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen vid utvärdering av reformen bör se över om befintlig lagstiftning säkerställer den enskildes rättssäkerhet vid individuella beslut. I yrkande 4 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör ge en lämplig tillsynsmyndighet i uppdrag att föra löpande tillsyn över Sis implementering av den nya lagstiftningen. I yrkande 5 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen under den tid Sis består som myndighet årligen bör återkomma till riksdagen med en redovisning av reformens effekter och uppföljning.

I kommittémotion 2023/24:2838 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkande 1 föreslås ett tillkännagivande om att reformen behöver följas noggrant och kontinuerligt från start. Regeringen bör säkerställa att det sker på lämpligt sätt. I yrkande 3 föreslås ett tillkännagivande om uppföljning ur barn- och rättssäkerhetsperspektiv där barnrättsföreträdare finns med. Motionärerna föreslår att barnrättsföreträdare på lämpligt sätt ska kunna finnas med i en sådan uppföljning.

Utskottets ställningstagande

Barn och unga som dömts till sluten ungdomsvård har i större utsträckning än tidigare kopplingar till kriminella nätverk och många av ungdomarna har varit

inblandade i skjutningar och sprängningar i kriminella miljöer. Antalet fritagningar och avvikelser från de särskilda ungdomshemmen är alltför högt. Det förekommer också att barn och unga använder sig av elektroniska kommunikationstjänster för att upprätthålla destruktiva kontakter eller köpa narkotika. Utskottet delar därför regeringens bedömning att det finns ett påtagligt behov av att öka säkerheten och tryggheten på de särskilda ungdomshemmen. Att de barn och unga som avtjänar sluten ungdomsvård får en adekvat behandling under verkställigheten i en trygg och säker miljö är, som regeringen anför, också en förutsättning för att så effektivt som möjligt kunna angripa barnets eller den unges kriminalitet. Utskottet ser därför positivt på att regeringen har överlämnat lagförslag som stärker möjligheten att begränsa de dömdas möjlighet att använda elektroniska kommunikationstjänster och att ta emot besök samt att kontrollera besökare. Med hänsyn till behovet av ökad säkerhet och trygghet på de särskilda ungdomshemmen anser utskottet att förslagen är väl avvägda och att de har fått en ändamålsenlig utformning. I det sammanhanget konstaterar utskottet att regeringen också föreslår att det införs en möjlighet att för viss verksamhet och vissa situationer meddela föreskrifter om undantag från begränsningen av användning av elektroniska kommunikationstjänster och från omhändertagande av utrustning för elektroniska kommunikationstjänster för de barn och unga som avtjänar sluten ungdomsvård. Utskottet anser därmed att socialutskottet bör avstyrka motionerna 2023/24:2830 (S) yrkande 2, 2023/24:2834 (V) yrkandena 6 och 7 samt 2023/24:2838 (MP) yrkande 2.

När det gäller förslagen om barns och ungas placering i ett särskilt ungdomshem noterar utskottet att den som är dömd till sluten ungdomsvård inte får placeras på ett särskilt ungdomshem där han eller hon omfattas av mer ingripande övervakning och kontroll än vad som är nödvändigt för genomförandet av vården eller för att ordningen eller säkerheten på hemmet ska kunna upprätthållas. Utskottet noterar vidare att regeringen i propositionen konstaterar att det är viktigt att säkerhetsarbetet på de särskilda ungdomshemmen är flexibelt så att förändringar kan göras om behoven ändras. Regeringen bedömer därför att mer detaljerade verkställighetsföreskrifter bör regleras på lägre nivå än i lag. Utskottet, som instämmer i den bedömningen, ser därför inget behov av sådana tillkännagivanden som föreslås i motion 2023/24:2834 (V) yrkandena 1–3. Socialutskottet bör därför avstyrka motionsyrkandena. Det har enligt utskottet inte heller framkommit skäl som ger anledning för socialutskottet att tillstyrka motion 2023/24:2837 (C) yrkande 3 om att regeringen bör se över och stärka förutsättningarna för Sis att implementera den nya lagstiftningen på ett kunskapsbaserat sätt.

Utskottet instämmer i regeringens bedömning att Sis skyldighet att, med beaktande av proportionalitetsprincipen, löpande beakta att barnet eller den unge inte ska vistas på ett hem med en högre säkerhetsnivå än nödvändigt innebär att det inte finns något behov av att införa en särskild process för en regelbunden omprövning av barnets eller den unges placering i ett särskilt ungdomshem. Utskottet noterar vidare att redan befintlig reglering medger

barnet eller den unge som avtjänar sluten ungdomsvård på ett särskilt ungdomshem möjlighet att få beslutet från Sis om placering överprövat. Utskottet anser därför att socialutskottet bör avstyrka motion 2023/24:2834 (V) yrkande 4 om att regeringen bör återkomma med förslag som säkerställer att placeringsbeslut regelbundet ska omprövas och överklagas.

När det gäller tiden för förslagens ikraftträdande konstaterar utskottet, i likhet med regeringen, att det är ytterst angeläget att lagändringarna träder i kraft så snart som möjligt. Utskottet noterar härvid att regeringen gett Sis i uppdrag att till den 15 maj 2024 utveckla myndighetens normeringsarbete med t.ex. metodstöd i syfte att säkerställa en rättssäker och enhetlig rättstillämpning av de särskilda befogenheterna. Myndigheten ska göra en planering av förberedelserna och föra dialog om dessa med Regeringskansliet. Enligt regeringen är även Sis angelägen om att förslagen träder i kraft så snart som möjligt. Utskottet anser därför att socialutskottet bör avstyrka motionerna 2023/24:2834 (V) yrkande 8 och 2023/24:2838 (MP) yrkande 4.

Regeringen har aviserat att en uppföljning bör göras av de föreslagna lagändringarna. Utskottet konstaterar vidare att regeringen utifrån förslagen i betänkandet SOU 2023:44 En översyn av regleringen om frihetsberövande har beslutat att ge Kriminalvården i uppdrag att genomföra förberedelser för att inrätta särskilda ungdomsfängelser för ungdomar, med förbehåll för riksdagens ställningstagande till en framtida proposition om ungdomsfängelser, som ska vara redo att tas i drift senast den 1 juli 2026. När det gäller frågan som väcks i motion 2023/24:2837 (C) yrkande 4 om att regeringen bör ge en lämplig tillsynsmyndighet i uppdrag att föra löpande tillsyn över Sis implementering av den nya lagstiftningen och yrkande 5 om att regeringen under den tid Sis består som myndighet årligen bör återkomma till riksdagen med en redovisning av reformens effekter och uppföljning, instämmer utskottet i regeringens bedömning att uppföljning lämpligen bör ske efter en tids tillämpning och att Sis står inför många förändringar de närmaste åren som kan behöva beaktas i en uppföljning. Mot denna bakgrund saknas det enligt justitieutskottet skäl för socialutskottet att tillstyrka motionerna 2023/24:2837 (C) yrkandena 1, 2, 4 och 5 och 2023/24:2838 (MP) yrkandena 1 och 3.

Stockholm den 11 april 2024

På justitieutskottets vägnar

Richard Jomshof

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Richard Jomshof (SD), Ardalan Shekarabi (S), Louise Meijer (M), Annika Strandhäll (S), Adam Marttinen (SD), Petter Löberg (S), Mikael Damsgaard (M), Anna Wallentheim (S), Katja Nyberg (SD), Charlotte Nordström (M), Gudrun Nordborg (V), Torsten Elofsson (KD), Ulrika Liljeberg (C), Pontus Andersson Garpvall (SD), Rasmus Ling (MP), Martin Melin (L) och Sanna Backeskog (S).

Avvikande meningar

1. Begränsningar och kontroll i fråga om elektroniska kommunikationstjänster och besök på särskilda ungdomshem (S)

Ardalan Shekarabi (S), Annika Strandhäll (S), Petter Löberg (S), Anna Wallentheim (S) och Sanna Backeskog (S) anför:

En viktig del av reformarbetet inom Sis verksamhet handlar om att Sis medarbetare ska ha rätt förutsättningar för att göra ett bra arbete. Vi anser i detta avseende att det bör införas ett generellt förbud mot ensamarbete i klientnära kontakter vid Sis särskilda ungdomshem. Det är en fråga om de anställdas arbetsmiljö men också en fråga om trygghet och säkerhet för ungdomarna. Hittills har regeringen tyvärr inte velat ställa sig bakom en sådan linje och inte heller en majoritet av riksdagens ledamöter. Detta återspeglas i den nu lämnade propositionen. I förslaget till ändringar i lagen om verkställighet av sluten ungdomsvård (LSU) anges en begränsning där kroppsvisitation endast ”om möjligt” ska utföras i närvaro av en annan person än den som genomför visitationen. Vi anser att allt ensamarbete i klientnära kontakter ska förbjudas och att formuleringen ”om möjligt” därför ska utgå i 16 h § LSU. Socialutskottet bör därför tillstyrka motion 2023/24:2830 (S) yrkande 2 och avstyrka propositionen i denna del.

2. Begränsningar och kontroll i fråga om elektroniska kommunikationstjänster och besök på särskilda ungdomshem (V)

Gudrun Nordborg (V) anför:

Jag anser att propositionens förslag om att Sis särskilda ungdomshem ska vara indelade i säkerhetsnivåer är alltför otydligt och saknar en utgångspunkt i placerade barns och ungas behov. Jag anser att enbart barn och unga som har dömts till sluten ungdomsvård och har behov av placering med högsta säkerhet ska kunna placeras vid ungdomshem med säkerhetsnivå 1. Övriga barn och unga bör placeras på ungdomshem med säkerhetsnivå 2 och 3. Det skulle minska risken för att barn och unga med olika behov av vård placeras tillsammans och i stället förbättra förutsättningarna för att ge barn och unga den vård som de är i behov av. Samtidigt är det inte lämpligt att unga som vårdas med stöd av lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga placeras tillsammans med barn och unga som är dömda till sluten ungdomsvård då även dessa gruppers behov skiljer sig åt på generell nivå. Barn och unga som är dömda till sluten ungdomsvård bör därför placeras på separata avdelningar inom respektive ungdomshem med säkerhetsnivå 2 och 3. Mot denna bakgrund anser jag att socialutskottet bör tillstyrka motion 2023/24:2834 (V)

yrkandena 1 och 2 om att regeringen bör återkomma med förslag som säkerställer detta.

När det gäller flickors placering på särskilda ungdomshem anser jag att flickor inte bör placeras med pojkar förutom på ungdomshem med säkerhetsnivå 3 för att stärka säkerheten och kvaliteten på vården. Pojkar som exempelvis begått sexualbrott bör separeras från flickor även på ungdomshem med säkerhetsnivå 3. Jag anser vidare att det behövs fler särskilda avdelningar för flickor så att de inte blir kvar på avdelningar med förhöjd säkerhet under hela vistelsen. Risken finns att införandet av säkerhetsnivåer förvärrar flickors situation om inte proaktiva förslag läggs. Jag anser därför att socialutskottet med tillstyrkande av motion 2023/24:2834 (V) yrkande 3 bör ta initiativ till ett tillkännagivande om att regeringen bör återkomma med förslag som säkerställer detta.

När det gäller frågan om överklagan och omprövning av placeringsbeslut anser jag, i likhet med flera remissinstanser, att det finns risk att barn och unga omotiverat placeras i ett särskilt ungdomshem med en förhöjd säkerhetsnivå. Rättssäkerhetsskäl talar därför för att besluten om placering i ungdomshem med förhöjd säkerhetsnivå bör omprövas regelbundet och att besluten även ska kunna överklagas av den enskilde. Jag anser därför att socialutskottet med tillstyrkande av motion 2023/24:2834 (V) yrkande 4 bör ta initiativ till ett tillkännagivande om att regeringen bör återkomma med förslag som säkerställer detta.

Jag anser vidare att den föreslagna begränsningen av användning av elektroniska kommunikationstjänster endast ska gälla för säkerhetsnivå 1. Det skulle innebära en mer individuell bedömning av barnets bästa för att säkerställa att begränsningen står i proportion till ingreppet i barnets rättigheter. Jag anser att socialutskottet bör tillstyrka motion 2023/24:2834 (V) yrkande 6 och avstyrka propositionen i denna del.

Jag anser att barn och unga som är dömda till sluten ungdomsvård även i fortsättningen ska ha rätt att ta emot besök i den utsträckning som det är lämpligt. Det gäller inte minst för att barn och unga ska ha rätt att träffa sina vårdnadshavare eller föräldrar. Jag anser därför att besök även i fortsättningen ska vara en rättighet för barn och unga som är dömda till sluten ungdomsvård. I sammanhanget är det värt att nämna att jag samtidigt ser behoven av de ökade möjligheter att begränsa besök som regeringen föreslår i propositionens andra delar. Sammanfattningsvis anser jag att socialutskottet bör tillstyrka motion 2023/24:2834 (V) yrkande 7 och avstyrka propositionen i denna del.

När det slutligen gäller lagförslagets ikraftträdande konstaterar jag att flera remissinstanser har framfört kritik mot ett ikraftträdande den 1 juli 2024 som föreslogs i den promemoria som föregick lagrådsremissen och propositionen. I propositionen föreslås att ändringarna ska träda i kraft redan den 15 maj 2024. Jag anser att ikraftträdandet bör vara senare än den 15 maj 2024 i och med att Sis behöver tid på sig att ta fram rutiner och vägledningar samt att utbilda personal för att hanteringen ska bli rättssäker. Jag anser därför att

socialutskottet bör tillstyrka motion 2023/24:2834 (V) yrkande 8 om att regeringen bör återkomma med förslag på ett senare ikraftträdande.

3. Begränsningar och kontroll i fråga om elektroniska kommunikationstjänster och besök på särskilda ungdomshem (C)

Ulrika Liljeberg (C) anför:

En viktig del av regeringens förslag är att Sis särskilda ungdomshem ska vara indelade i säkerhetsnivåer. När ett placeringsbeslut kommer att innebära större begränsningar i den personliga friheten för den unge behövs tydligare krav på Sis kompetens och arbete med löpande överväganden av placeringen. Jag anser att regeringen, som en del av utvärderingen av reformen, ska överväga om det behövs ett regelbundet tidsintervall för uppföljning av om begränsningarna är proportionerliga för den enskilde och om förutsättningarna för att ompröva beslutet finns. Jag anser därför att socialutskottet med tillstyrkande av motion 2023/24:2837 (C) yrkande 1 bör ta initiativ till ett tillkännagivande om detta.

När det fattas individuella beslut om ytterligare begränsningar behöver beslut och motivering vara tydliga för den unge. Även förutsättningar för omprövning måste kommuniceras tydligt samt information om och tillgång till det stöd som behövs för att eventuellt överklaga beslutet. Jag anser därför att socialutskottet med tillstyrkande av motion 2023/24:2837 (C) yrkande 2 bör ta initiativ till ett tillkännagivande om att regeringen vid utvärdering av reformen bör se över om befintlig lagstiftning säkerställer den enskildes rätts-säkerhet vid individuella beslut.

Sis befintliga svårigheter med att ge individuellt anpassad vård av hög kvalitet ger tyvärr anledning till oro när det gäller Sis möjlighet att efterleva proportionalitetsprincipen och kravet på att löpande överväga placeringen. Regeringen behöver därför göra mer för att säkerställa att Sis använder bästa tillgängliga kunskap i vården av unga. Jag anser därför att socialutskottet med tillstyrkande av motion 2023/24:2837 (C) yrkande 3 bör ta initiativ till ett tillkännagivande om att regeringen bör se över och stärka förutsättningarna för Sis att implementera den nya lagstiftningen på ett kunskapsbaserat sätt.

Jag anser vidare att regeringen bör ge Inspektionen för vård och omsorg uppdraget att genomföra löpande tillsyn över Sis implementering av den nya lagstiftningen. Jag anser därför att socialutskottet med tillstyrkande av motion 2023/24:2837 (C) yrkande 4 bör ta initiativ till ett tillkännagivande om detta.

Mot bakgrund av den allvarliga situationen vid Sis och de ingripande åtgärder som förslaget innebär bör regeringen årligen återkomma till riksdagen med en redovisning av reformens effekter och uppföljning. Det är viktigt att också de unga som vårdas får komma till tals i den löpande utvärderingen så att deras upplevelser kan ingå i redovisningen och utvärderingen. Jag anser därför att socialutskottet med tillstyrkande av motion 2023/24:2837 (C) yrkande 5 bör ta initiativ till ett tillkännagivande som säkerställer detta.

4. Begränsningar och kontroll i fråga om elektroniska kommunikationstjänster och besök på särskilda ungdomshem (MP)

Rasmus Ling (MP) anför:

Jag anser att de förändringar som föreslås nu behöver följas noggrant och kontinuerligt från start, ur både rättssäkerhets- och barnperspektiv, och inte bara utvärderas i efterhand. Regeringen bör därför säkerställa att det sker på lämpligt sätt. Jag anser därför att socialutskottet bör tillstyrka motion 2023/24:2838 (MP) yrkande 1 om att reformen behöver följas noggrant.

Barnombudsmannen resonerar i sitt remissvar att det utifrån olika frågeställningar och situationer kan finnas behov av att kunna göra undantag från reglerna i enskilda fall. Jag instämmer i resonemanget och anser att regeringen bör se över frågan om möjligheten att göra undantag från reglerna vid särskilda skäl. Jag anser därför att socialutskottet med tillstyrkande av motion 2023/24:2838 (MP) yrkande 2 bör ta initiativ till ett tillkännagivande om att regeringen bör se över frågan och återkomma med en lämplig justering.

Den uppföljning som regeringen har aviserat behöver vara genomgripande och kvalitativ samt tydligt innefatta barn- och rättssäkerhetsperspektiv. Jag anser att barnrättsföreträdare på lämpligt sätt ska kunna finnas med i en sådan uppföljning. Jag anser därför att socialutskottet med tillstyrkande av motion 2023/24:2838 (MP) yrkande 3 bör ta initiativ till ett tillkännagivande som säkerställer detta.

Lagändringen föreslås träda i kraft den 15 maj 2024 vilket jag, i likhet med flera remissinstanser, anser är för tidigt. Det behöver ges tillräckligt med tid för att försäkra sig om att det nya regelverket ska fungera, inklusive nödvändiga utbildningsinsatser. Jag anser därför att socialutskottet med tillstyrkande av motion 2023/24:2838 (MP) yrkande 4 bör ta initiativ till ett tillkännagivande om att regeringen ska återkomma med förslag om en rimlig tidpunkt för ikraftträdande.